

” Vi lämnade allting och kom hit

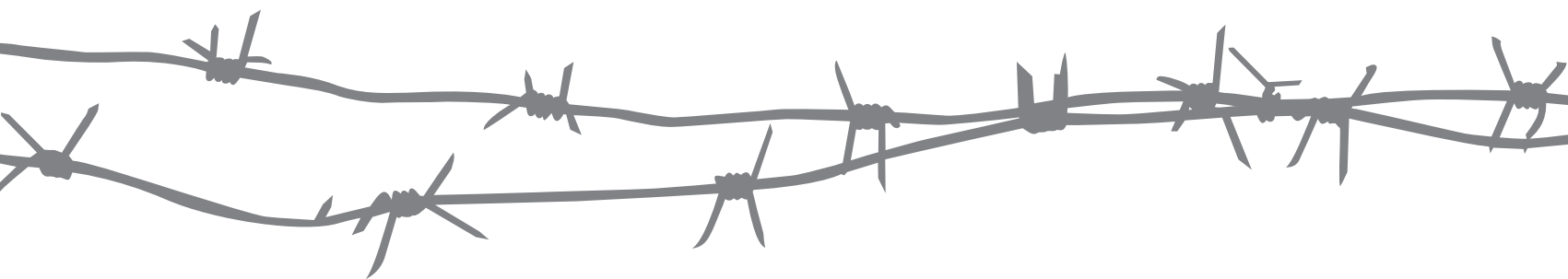
نحن تركنا كل شيء وحضرنا إلى هنا

ما همه چیز را گذاشته و به اینجا آمدیم

ما همه چیز را رها کردیم و به اینجا آمدیم

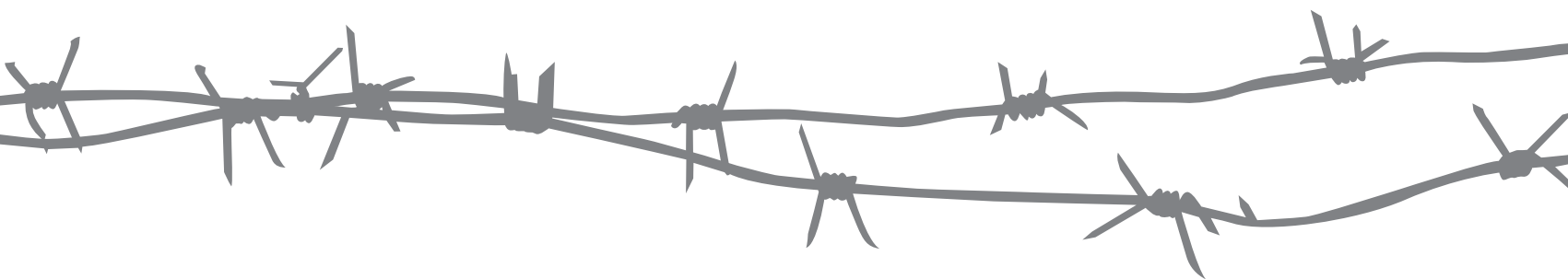
waanu ka soo tagnay wax walba oo nimi halkan

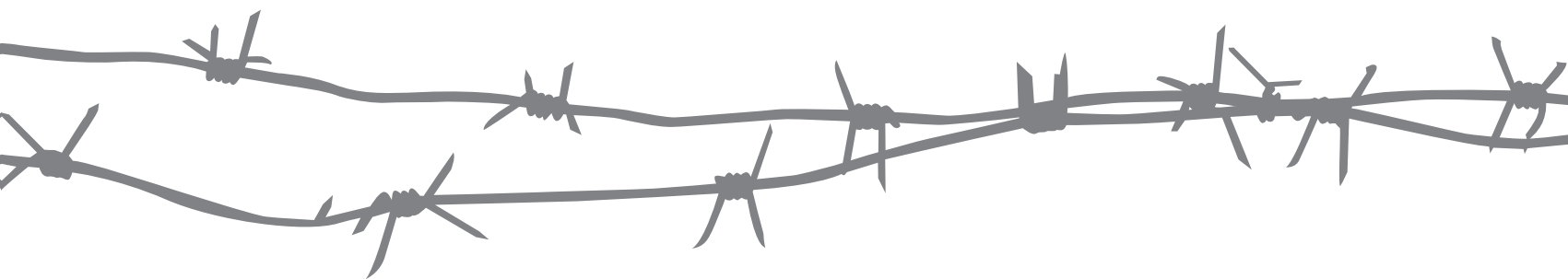
ንኩሉ ነዲፍና ናብዚ መዲእና።

Röster från barn och unga på flykt

BARNOMBUDSMANNEN 2017

Röster från barn och unga på flykt

BARNOMBUDSMANNEN 2017

OMSLAGET

”Vi lämnade allting och kom hit.” Citatet är från en pojke som berättar om flykten till Sverige. Översatt till:
Arabiska (ett av de fem största språken i världen)
Dari (variant av persiska som talas i Afghanistan)
Farsi (persiska som talas i Iran)
Somaliska (talas i Somalia, Djibouti, Etiopien och Kenya)
Tigrinja (talas i norra Etiopien och södra Eritrea)

Barnombudsmannen är en statlig myndighet med uppdrag att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter. Vi har regelbunden dialog med barn och unga för att få kunskap om deras villkor och vad de tycker i aktuella frågor. Vi bevakar och driver på genomförandet av barnkonventionen i kommuner, landsting/regioner och myndigheter. Barnombudsmannen informerar, bildar opinion och föreslår förändringar i lagar och förordningar i frågor om barns och ungas rättigheter.

BARNOMBUDSMANNEN

Postadress: Box 22106, 104 22 Stockholm

Telefon: 08-692 29 50

Telefon för dig under 18: 020-23 10 10

E-post: info@barnombudsmannen.se

Webbplats: www.barnombudsmannen.se

PRODUKTION

© Barnombudsmannen 2017

Texter: Barnombudsmannen

Illustrationer: Cristina Jäderberg

Teckningar och collage har gjorts av barn och unga som medverkat i Barnombudsmannens arbete.

Produktion och grafisk form: Global Reporting

Tryck: Stibo Graphic A/S, 2017

ISBN 978-91-87448-93-5

Innehåll

FÖRORD	
Mänskliga rättigheter gäller alla barn	6
SÅ HÄR GJORDE VI	
Unga Direkt: När barnet är experten	8
SVERIGE I VÄRLDEN	
Stora utmaningar när allt fler barn är på flykt	12
BARNES RÖSTER OM FLYKTEN	
Vägen till Sverige	16
RÄTTEN TILL EN RÄTTSSÄKER ASYLPROCESS	18
Barns röster	19
Barnombudsmannens analys	24
Expertintervjuer:	
Anne Ramberg	38
Anna Lindblad	40
Kirsi Laakso Utvik	42
RÄTTEN TILL GOD MAN.....	44
Barns röster	45
Barnombudsmannens analys	48
Expertintervju:	
Peter Marinko	52
RÄTTEN TILL TRYGGHET OCH SKYDD	54
Barns röster	55
Barnombudsmannens analys	58
Expertintervju:	
Annika Algeblad	62
RÄTTEN TILL UTBILDNING	64
Barns röster	65
Barnombudsmannens analys	68
Barnombudsmannens förslag till förändring	72
Definitioner och begrepp	76
Vårt arbete 2016 – ett axplock	78

Mänskliga rättigheter gäller alla barn

”Det känns bra. Det är en lättnad att dela med sig lite vad man känner”. Dabir sätter ord på det barn och unga på flykt har förmedlat till oss: hur viktigt det är att bli lyssnad på.

Sedan hösten 2015 har Barnombudsmannen mött och lyssnat till 600 barn och unga som kommit till Sverige som ensamkommande eller som barn i familj.

Barn har berättat om sina drömmar. ”Jag vill leva ett liv som är fyllt med glädje”, berättar Abdelkader. Andra barn orkar inte drömma längre. Här är en röst: ”jag har drömt mycket, men ingenting har blivit förverkligat så jag är trött på att drömma”.

Sahid beskriver en farlig och svår flykt till Sverige: ”Jag var tillsammans med mina föräldrar, men iranska polisen grep dem på gränsen till Iran i Turkiet”. En del barn har gått långa sträckor, andra har tvingats ta obeskrivliga risker, åkt i farliga båtar eller hängt under lastbilar.

Asylprocessen och den långa väntan beskrivs som svår och plågsam. Kaden förstod inte vad asylprocessen handlade om: ”Jag hade ingen aning om asyl när jag blev placerad här...” Wabiba berättar hur rädd hon var vid det första mötet med Migrationsverket. Hon trodde att hon skulle sättas i fängelse.

Vissa är positiva till sin asylutredning, andra barn tycker inte att samtalen har varit anpassade till att de är barn. De har inte förstått frågorna, inte orkat med möten som pågått i flera timmar och inte känt sig trygga att berätta om svåra upplevelser. Barn i familj har inte fått frågor om asylutredningen. Så här säger Zeinab: ”Nej, men de frågade mig bara ’vad vill du bli när du blir stor?’ och jag svarade busschaufför.”

Ett annat tema är mottagandet med många flyttar och brist på trygghet. För Tamir påverkade det hans skolgång: ”Jag mådde inte bra av den där flytten faktiskt. Man vänjer sig på vilket ställe man skaffar sig vänner och sen blir man plötsligt flyttad till nytt ställe.” Barn har också berättat om boenden som inte känns trygga.

Att ha fritidsaktiviteter och gå i skolan får många av barnen att må bättre och ibland kan de glömma oron för en stund. Edom och Saidah berättar hur de känner: ”Lärarna. Vi älskar jättemycket lärarna.”

Barnens berättelser har hjälpt oss att identifiera områden att granska utifrån de rättigheter barn har enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Vårt arbete visar att det finns allvarliga brister. I rapporten lägger vi fyra förslag till regeringen för att säkerställa att barn på flykt får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda.

Jag vill rikta ett varmt tack till alla barn och unga som delat med sig av sina råd och erfarenheter. Diskussionen om barn på flykt har saknat era röster.

FOTO: ESTER SORRI

Fredrik Malmberg,
barnombudsman

Barnkonventionens grundprinciper

Artikel: **2** handlar om alla barns lika värde och rättigheter. Ingen får diskrimineras.

Barnkonventionen gäller för alla barn som befinner sig i ett land som har antagit den.

3 anger att det är barnets bästa som ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet. Begreppet "barnets bästa" är barnkonventionens grundpelare och har analyserats mer än något annat begrepp. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall och hänsyn ska tas till barnets egen åsikt och erfarenhet.

6 understryker varje barns rätt till liv, överlevnad och utveckling. Det handlar inte bara om barnets fysiska hälsa utan också om barnets andliga, moraliska, psykiska och sociala utveckling.

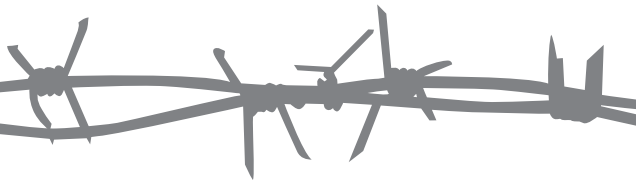
12 lyfter fram barnets rätt att bilda och uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör barnet. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad.

Artikel 22 om flyktingbarns rättigheter

Alla länder ska göra det som krävs för att säkerställa att ett barn som söker asyl (som flykting eller skyddsbehövande) får skydd och humanitärt bistånd. Barn som är på flykt har samma rättigheter som alla andra barn i landet, oberoende av om barnet har uppehållstillstånd eller inte.

Särskilt viktiga artiklar för barn på flykt

Artikel: **7** om rätt till ett medborgarskap. **9** om hur ett barn som separerats från sina föräldrar ska behandlas. **10** reglerar rätten till familjeåterförening för ett barn som har skilts från sina föräldrar. **18** om rätten att uppfostras av sina föräldrar. **19** säkerställer barnets rätt till skydd från alla former av våld och övergrepp, både från vårdnadshavare och samhället. **20** om skydd och stöd för barn som berövats sin familjemiljö. **24** om rätt till hälso- och sjukvård. **25** om rätten att få rätt behandling när barnet omhändertagits. **26** om rätt till social trygghet. **27** om skälig levnadsstandard. **31** om rätt till lek, vila, fritid. **32–35** om att skyddas mot olika former av exploatering och utnyttjande. **37** om att utsättas för olagliga och godtyckliga frihetsberövanden. **39** om rätten till rehabilitering.

Unga Direkt: När barnet är experten

I **Barnombudsmannens möten** med barn och unga använder vi metoden Unga Direkt. Metoden passar både för enskilda samtal och samtal i grupp. Utgångspunkten är att barnen berättar om sådant som de själva har erfarenhet av. Vi ser barnet som expert på sin egen situation, som utifrån detta kan dela med sig av sina erfarenheter och åsikter. Samtalsledaren ställer i första hand öppna frågor och lyssnar till vad barnet har att berätta, utan att avbryta eller påverka med egna värderingar och åsikter.¹

Inom vårt årstema om barn på flykt har vi rapporterat löpande under arbetets gång. Under hösten 2015 träffade vi cirka 450 ensamkommande barn på ankomstboenden. Dessa möten resulterade i en rapport som släpptes i januari 2016.² Vi har också publicerat en rapport som handlar om rätten till hälso- och sjukvård för barn på flykt.³

Under 2016 har vi genomfört 65 samtal med sammanlagt 146 barn och unga, mellan 5 och 18 år, enskilt och i grupp. Under 2017 har vi genomfört två samtal. Av dessa har 80 kommit med sin familj, 60 var ensamkommande och åtta befann sig i Sverige utan nödvändiga tillstånd⁴ (för vilka termen papperslös⁵ även används).⁶

Vi har försökt få en köns- och åldersmässig spridning i alla grupper, men bland de ensamkommande barnen är det en majoritet pojkar i äldre tonåren som har kommit till Sverige. Detta återspeglas också i våra samtal. Sammantaget är ungefär en tredjedel flickor. De ensamkommande barn vi träffat har uteslutande varit tonåringar. Av de barn som kommit hit med sin familj eller som lever gömda har hälften (42 av 88) varit under 12 år. Totalt fem personer har nyss fyllt 18, eller fått sin ålder uppskriven till 18 år av Migrationsverket.

Vi har träffat barn över hela Sverige. Samtalen har bland annat genomförts på asylboenden, hem för vård eller boende (HVB), SiS-institutioner⁷ och i Barnombudsmannens lokaler. En del av barnen har vi träffat i gatumuljö. Alla namn som förekommer i rapporten är påhittade. När vi träffat barn i grupp benämns de med

1. Mer information om Unga Direkt finns på Barnombudsmannen webbplats: www.barnombudsmannen.se/unga-direkt. Hämtad 20170213.

2. Barnombudsmannen. Barn på flykt, barns och ungas röster om mottagande, 2016.

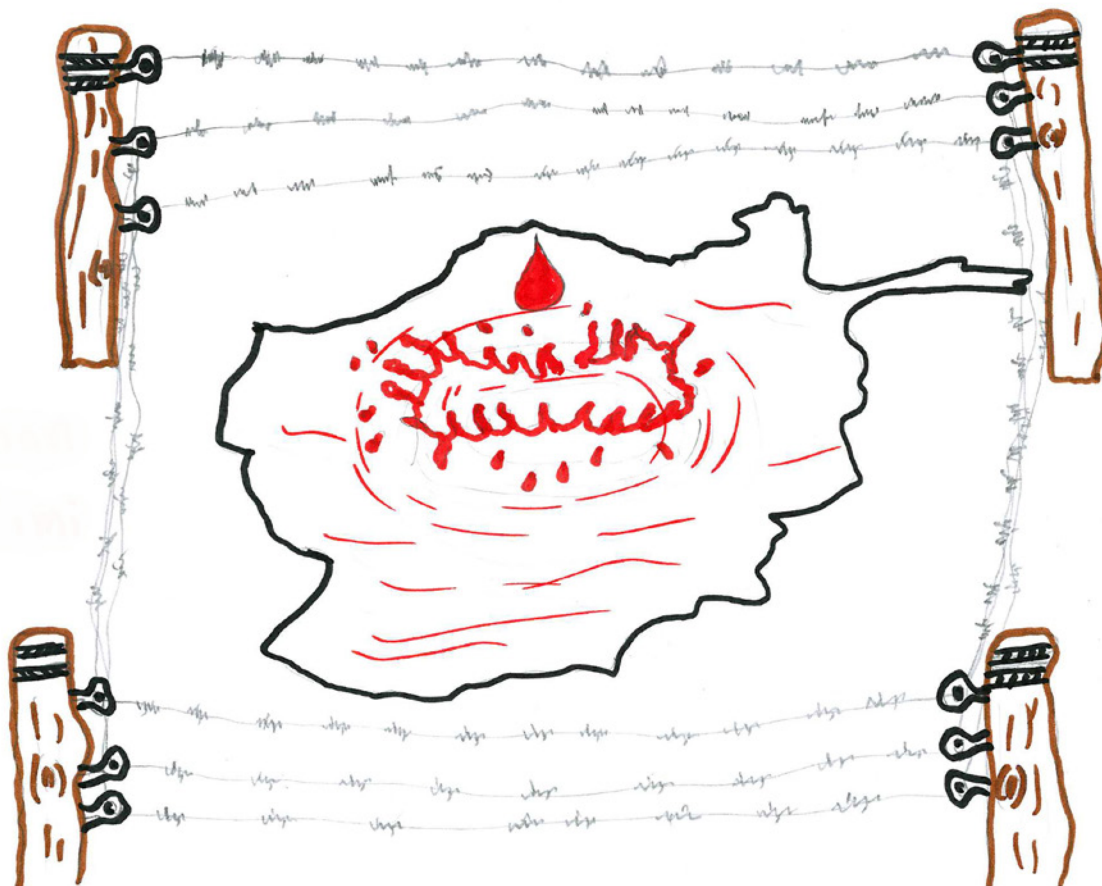
3. Barnombudsmannen. Nyanlända barns hälsa delrapport i Barnombudsmannens årstema 2017 – Barn på flykt. 2017.

4. Lag (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd. Av lagen framgår vilka som omfattas.

5. Termen papperslösa är ursprungligen en direkt översättning av franskans sans papier, som betyder utan identitetshandlingar. På svenska används uttrycket bildligt och avser handlingar som ger personen rätt att vistas i landet. Man behöver alltså inte sakna identitetshandlingar för att vara papperslös. Se Socialstyrelsen. Socialrapport 2010, s. 265 och Statskontoret. Vård till papperslösa. En uppföljning av lagen om vård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd. (2015:10), s. 15.

6. Barnombudsmannen kommer inom en snar framtid med en publikation om situationen för papperslösa barn och barn som bor på gatan.

7. SiS, Statens institutionsstyrelse, är en statlig myndighet som bedriver individuellt anpassad tvångsvård med bland annat 24 särskilda ungdomshem.

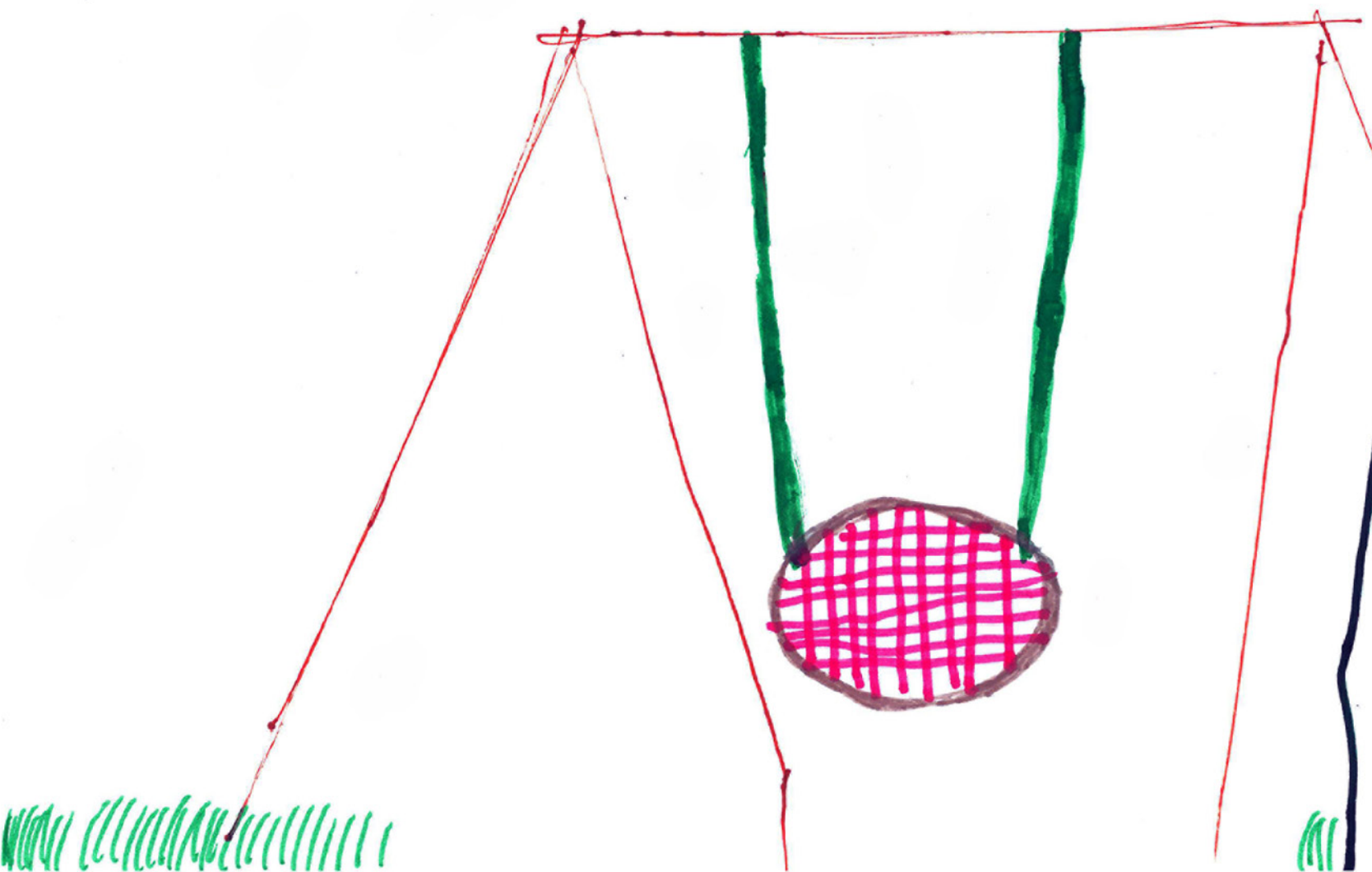
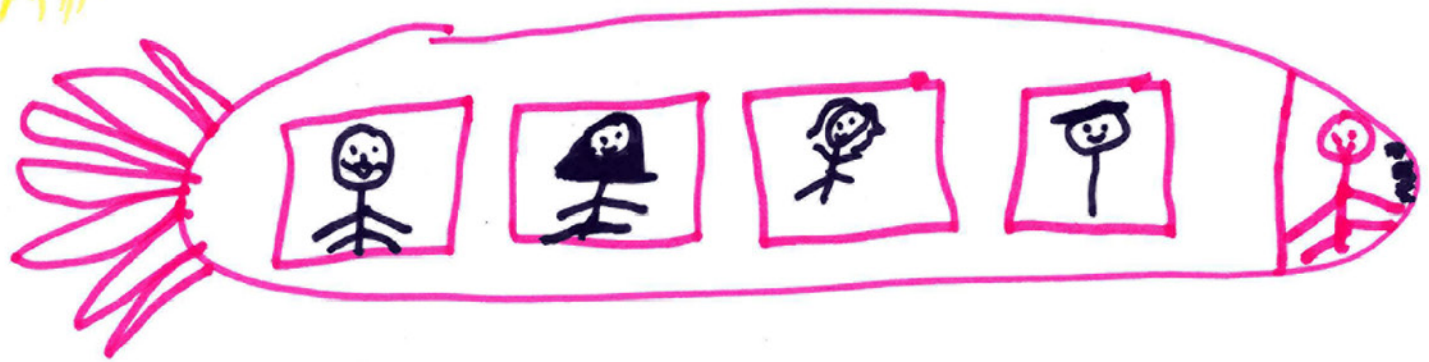
ett enda namn eftersom det har varit svårt att i efterhand urskilja från transkriberingarna av våra inspelade samtal vem som sagt vad. Orsaken är att de flesta samtal har genomförts med hjälp av tolk.

Barnen styr samtalet och tar upp de frågor som de själva anser viktiga. Men utifrån ett barnrättsperspektiv är vi särskilt intresserade av att prata med barnen om vissa områden där vi kan ställa riktade, men öppna frågor. Alla områden måste dock inte behandlas i varje enskilt samtal. Vi har därför inte i alla samtal ställt specifika frågor om till exempel asylprocessen eller boendet.

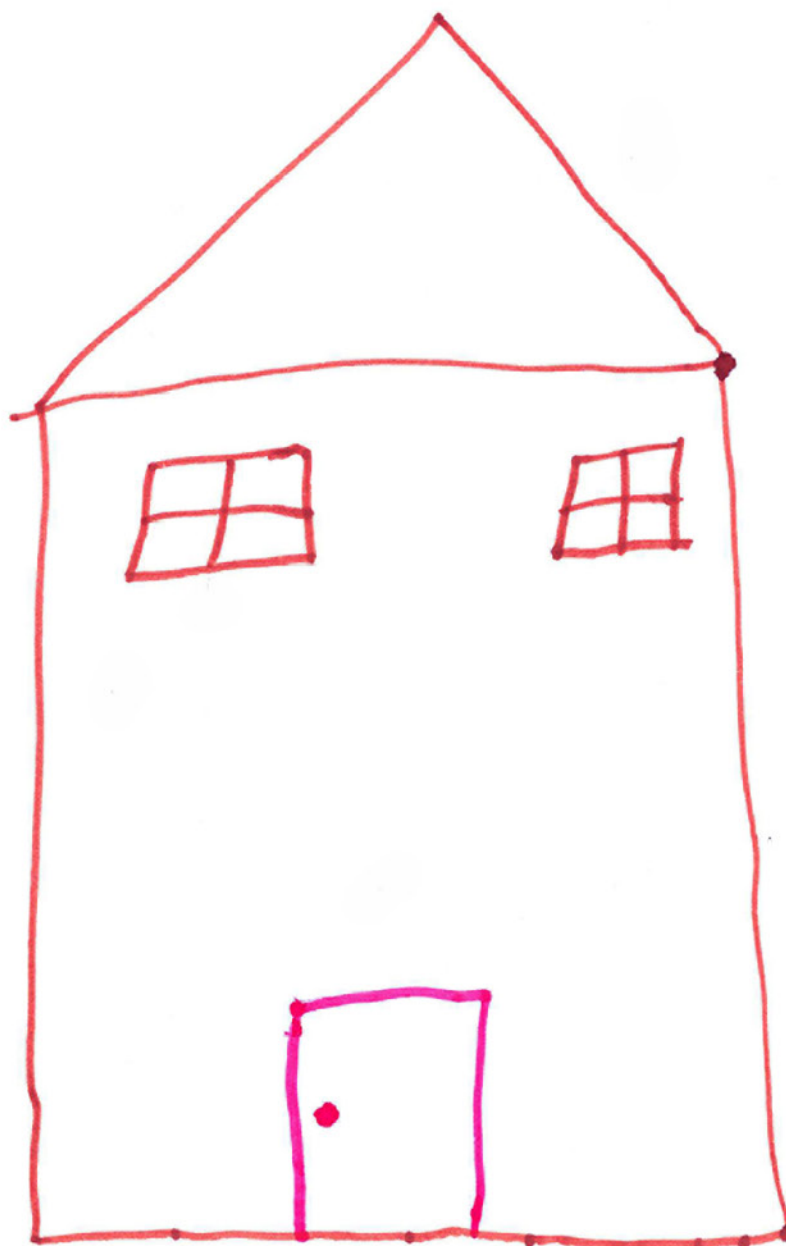
Vi har transkriberat alla samtal och gjort tematiska analyser. Temana utgår dels från områden som rör barns mänskliga rättigheter, dels från områden som barnen valt att lyfta. I vår analys undersöker vi om det finns mönster i materialet som till exempel kan härledas till kön. Eftersom berättelserna är så skiftande och barnet styr samtalet är det ibland svårt att dra denna typ av slutsatser.

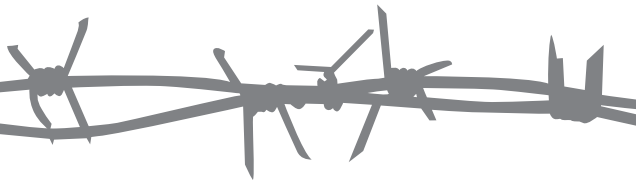
De citat som återges i rapporten har vi valt för att de lyfter fram olika aspekter i barnens berättelser. Ibland står de för mönster vi hittat i vår analys, ibland för att enskilda barn har lyft fram viktiga aspekter om temat. Barnens berättelser ger exempel på hur nyanlända barn har det och hur de upplever sin situation, men går inte att generalisera till alla barn i gruppen. Alla barn representerar endast sig själva.

I denna rapport granskar vi hur de mänskliga rättigheterna för barn på flykt tillgodoses inom tre viktiga områden: rätten till en rättssäker asylprocess, barnets rätt till trygghet och skydd – genom kontakten med god man och socialtjänst och ifråga om boende, fritid och ekonomi – och barnets rätt till utbildning. ❄️

” Jag vill leva ett liv som är fyllt med glädje. Jag vill lära mig svenska, min dröm är att stanna med min familj i fred. Och jag vill ha många kompisar.

Stora utmaningar när allt fler barn är på flykt

Under 2015 ökade antalet asylsökande i såväl EU som i Sverige. Sammanlagt sökte över en miljon människor asyl i EU, mer än dubbelt så många som 2014.⁸ Trenden var densamma i Sverige – 160 000 människor sökte asyl 2015 jämfört med 80 000 2014.⁹ En stor andel var barn – både i EU¹⁰ och i Sverige.¹⁰ Andelen ensamkommande barn ökade markant i hela EU. I Sverige saknade hälften av alla barn som kom 2015 vårdnadshavare.¹²

Det europeiska nätverket för barnombud (ENOC) uppmärksammade redan 2013 att barn på flykt inte fick sina rättigheter tillgodosedda.¹³ I samband med att antalet flyktingar till Europa ökade under 2015 uppmanade ENOC Europas stater att säkerställa att barn på flykt får sina mänskliga rättigheter i enlighet med barnkonventionen tillgodosedda.

Tillsammans med nätverket publicerade Barnombudsmannen i januari 2016 en rapport¹⁴ som visade att barn utsätts för många risker på sin resa till och genom Europa. Bland annat riskerar de att utsättas för människohandel, exploatering och andra brott, men också sjukdomar och i värsta fall död. Barns rättigheter tillgodoses inte heller då de kommer fram till Europa. Barn får inte tillräcklig information. De är inte delaktiga i den utsträckning som de har rätt till enligt barnkonventionen. Barnets bästa utreds och beaktas inte heller på ett tillfredställande sätt. I EU:s lista över åtgärder för att hantera flyktingsituationen 2015 nämns barns situation endast i en fotnot.¹⁵

Brister i mottagandet

Barnombudsmannen träffade under hösten 2015 cirka 450 ensamkommande barn och unga som befann sig på ankomstboenden runt om Sverige. Barn som kommer till Sverige utan en vuxen som har ansvar för dem är i en särskilt utsatt situation. I våra möten med barnen blev det tydligt att mottagandet i det första skedet brast på en rad punkter. Barnen berättade att de inte fick sina grundläggande rättigheter tillgodosedda.

8. Eurostat Newsrelease 44/2016. Asylum in the EU Member States Record number of over 1.2 million first time asylum seekers registered in 2015. 4 March 2016.
9. Migrationsverket. Asylsökande till Sverige 2000-2016. Sid 1.
10. I EU var 30 % av alla asylsökande barn, i Sverige var andelen högre – 70 000, eller 43 %, av de 160 000 personer som sökte asyl var under 18 år. [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Distribution_by_age_of_\(non-EU\)_first_time_asylum_applicants_in_the_EU_and_EFTA_Member_States,_2015_\(%C2%B9\)_\(%25\)_YB16.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Distribution_by_age_of_(non-EU)_first_time_asylum_applicants_in_the_EU_and_EFTA_Member_States,_2015_(%C2%B9)_(%25)_YB16.png) Hämtad 20170213 och Migrationsverket. Inkomna ansökningar om asyl, 2015. Sid 1.
11. Från 23 000 2014 till 90 000 2015. Eurostat Pressrelase 87/2016. Asylum applicants considered to be unaccompanied minors Almost 90 000 unaccompanied minors among asylum seekers registered in the EU in 2015. 2 maj 2016.
12. Migrationsverket. Inkomna ansökningar om asyl, 2015. Sid 1.
13. ENOC. Position statement on "Children on the Move". Children on the move: Children First. 2013.
14. ENOC. Safety and Fundamental Rights at stake for Children on the Move. 2016.
15. COM(2015) 240 final Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions A European Agenda On Migration.

Det handlade bland annat om att barnen nekats sjukvård, även när läget var akut, och att de hade varit flera månader i Sverige utan att få en god man. Barnen vistades i veckor och månader på boenden som var avsedda för vistelse i maximalt 48 timmar, de fick inte vinterkläder och skor och hade begränsade möjligheter till sysselsättning. Barnen som tillhörde en minoritetsgrupp eller pratade ett annat språk än de andra barnen var i en extra utsatt situation. Detsamma gällde de jämförelsevis få flickor som kom hit på egen hand och som placerades i boenden tillsammans med pojkar.¹⁶

Barnrättskommitténs kritik mot Sverige

FN:s barnrättskommitté granskar regelbundet hur Sverige lever upp till sina åtaganden enligt barnkonventionen. Gällande barn på flykt fick Sverige i den senaste granskningen (2015) bland annat följande rekommendationer:

- Säkerställ att principen om barnets bästa ligger till grund för och är vägledande i alla beslutsprocesser, särskilt i asylärenden som inbegriper barn. Erbjud regelbunden utbildning till personal på Migrationsverket.¹⁷
- Ta bort olämplighetsrekvisitet¹⁸ i utlänningslagen som begränsar barnets rätt att komma till tals.¹⁹
- Höj dagersättningen för asylsökande²⁰ och säkerställ att ersättningen inte minskar för familjer med fler än två barn.²¹
- Ändra utlänningslagen så att barnspecifika former av förföljelse uttryckligen anges som grund för asyl. Till exempel risken att utsättas för tvångsarbete, barnåktenskap, människohandel, kvinnlig könsstympning eller rekryteras som barnsoldat.²²
- Skriv in i lagen att ensamkommande barn omgående ska få en god man som har särskild utbildning och får fortbildning. Barnet ska ha regelbundna möten med den gode mannen, tillsammans med tolk om det behövs.²³
- Påskynda asylprocessen och se till att alla asylsökande barn är fullt utrustade med lämpliga kläder, hygienartiklar och nödvändigt skolmaterial.²⁴

16. Barnombudsmannen. Barn på flykt – Barns och ungas röster om mottagandet av ensamkommande. 2016.

17. FN:s barnrättskommitté. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport. CRC/CSWE/CO/5. Punkt 18.b.

18. Enligt Utlänningslagen 1 kap 11 § ska barn höras om det inte anses olämpligt.

19. FN:s barnrättskommitté. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport. CRC/CSWE/CO/5. Punkt 20.

20. Dagersättningen har varit oförändrad sedan 1994.

21. FN:s barnrättskommitté. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport. CRC/CSWE/CO/5. Punkt 48.b.

22. FN:s barnrättskommitté. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport. CRC/CSWE/CO/5. Punkt 50.b.

23. FN:s barnrättskommitté. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport. CRC/CSWE/CO/5. Punkt 50.d.

24. FN:s barnrättskommitté. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport. CRC/CSWE/CO/5. Punkt 50.e.

Barnombudsmannens bild från våra möten med barnen var att mottagnings-systemet inte fungerade.²⁵ Vissa av de brister som vi identifierat i årets arbete är konsekvenser av de brister som vi konstaterade redan 2015. Exempelvis avsaknaden av en gemensam krisplan och bristfällig samverkan mellan myndigheter nationellt, lokalt och regionalt.

Utifrån de brister vi såg 2015 valde vi att fördjupa oss ytterligare i situationen för barn på flykt. Under 2016 har vi granskat hur barnets mänskliga rättigheter tillgodoses i mottagandets nästa steg, när barnet fått en placering i en så kallad anvisningskommun och befinner sig i asylprocessen. Vi har valt att träffa ensamkommande barn, barn som kommit hit med sin familj, och barn som befinner sig i Sverige utan nödvändiga tillstånd. Genom våra samtal blev det tidigt uppenbart att barnens hälsa var ett stort orosmoment. Därför valde vi att uppmärksamma frågan om barnets rätt till hälso-och sjukvård i en särskild rapport som publicerades i februari 2017.²⁶

Restriktiv politik

Det senaste året har mycket i omvärlden och i Sverige förändrats på grund av en mängd olika politiska beslut. I Sverige fattade riksdagen i slutet av 2015 beslut om att införa ID-kontroller för alla som ska resa in i landet. Det har medfört att antalet asylsökande drastiskt minskat, framför allt antalet ensamkommande barn. Under 2016 sökte 28 939 personer asyl i Sverige. Av dessa var 10 909 barn, 2 199 var ensamkommande.²⁷

Den 20 juli 2016 trädde en tillfällig utlänningslag i kraft, som innebär att flyktingar och alternativt skyddsbehövande enbart kan få tillfälliga uppehållstillstånd. Dessutom begränsas möjligheten till familjeåterförening starkt²⁸ (se faktaruta sid 25). Då lagen är försedd med ”ventiler” som möjliggör prövning gentemot bland annat barnkonventionen står den inte i direkt konflikt med barnkonventionen.²⁹ Barnombudsmannen befarar dock att tillämpningen av lagen kan komma att strida mot barnkonventionen och dess anda.

I Europa stängde allt fler länder gränserna. Det försvårade för flyktingarna som kom till Grekland att röra sig vidare upp mot norra Europa – slutdestination för de flesta asylsökande.³⁰ Många länder ändrade också sin lagstiftning så att den blev mer restriktiv.³¹ Vintern 2016 slöt EU en överenskommelse med Turkiet med syftet att färre flyktingar ska ta sig till Grekland från Turkiet.³² Detta har lett till att fler nu väljer att ta sig till Italien från Nordafrika, en betydligt längre och farligare resa.³³

Europeiska kommissionen har under 2016 också lagt fram förslag på ett antal nya rättsakter för ett nytt gemensamt asylsystem för EU. Förslagen försvagar barns

25. Barnombudsmannen. Barn på flykt – Barns och ungas röster om mottagandet av ensamkommande. 2016.

26. Barnombudsmannen. Nyanlända barns hälsa delrapport i Barnombudsmannens årstema 2017 – Barn på flykt. 2017.

27. Under 2016 sökte 28 939 personer asyl i Sverige. Av dessa var 10 909 barn, 2 199 var ensamkommande Migrationsverket. Inkomna ansökningar om asyl, 2016. Sid 1.

28. Lag (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige.

29. I regeringens första utkast till lagen fanns inte dessa ventiler. Förslaget var då i strid med barnkonventionen, då det skulle innebära att rätten till familjeåterförening framtogs alla som fick uppehållstillstånd som alternativt skyddsbehövande. Barnombudsmannen kallade lagförslaget för ”barnfientligt”. Se Barnombudsmannens yttrande. Barnombudsmannens yttrande över Utkast till lagrådsremiss Begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige. 2016.

30. www.theguardian.com/world/2016/mar/09/balkans-refugee-route-closed-say-european-leaders. Hämtad 20170213.

31. ENOC. Safety and Fundamental Rights at stake for Children on the Move. 2016. Sida 33 ff.

32. www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/ Hämtad 20170213.

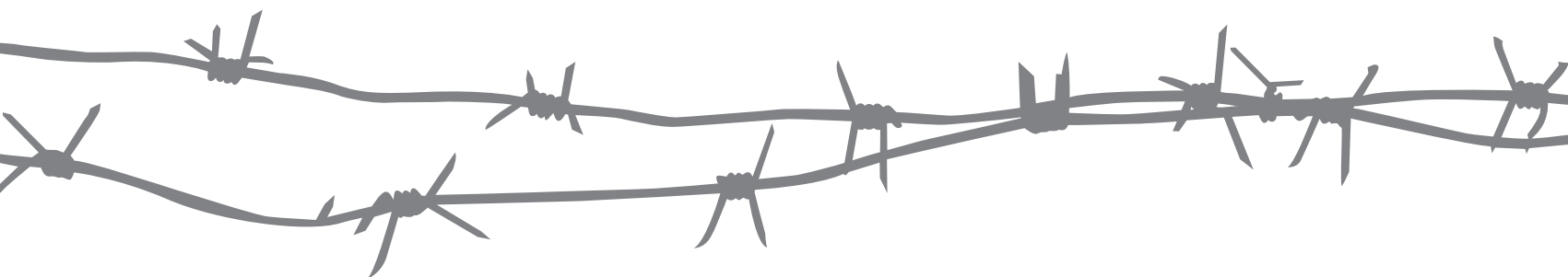
33. refugeesmigrants.un.org/un-refugee-agency-2016-deadliest-year-refugees-crossing-europe-central-mediterranean Hämtad 20170213.

rättigheter i asylprocessen på vissa områden medan de förstärks i andra avseenden.³⁴ Positivt är de gemensamma regler för förmyndarsystem för ensamkommande barn som föreslås. Likaså tidsfrister för hur snabbt ett ärende ska behandlas och att barns specifika asylskäl ska beaktas. Samtidigt försvinner möjligheten att få ett permanent uppehållstillstånd. Barn ska dessutom kunna placeras i förvar, i vissa fall upp till fyra veckor, trots att barnkonventionen är tydlig med att inget barn ska frihetsberövas på grund av sin migrationsstatus.³⁵

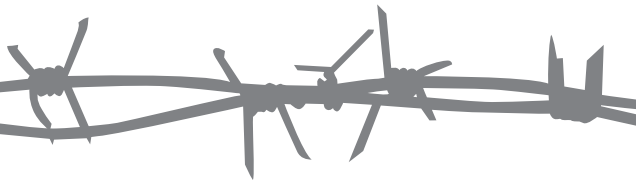
Dessa politiska åtgärder, tillsammans med en hårdare retorik mot flyktingar hos politiker, bland allmänheten och i medierna, innebär att barnets rättigheter är än mer utmanade nu än när ENOC publicerade sin rapport.

Den 20 juli 2016 trädde en tillfällig utlänningslag i kraft, som innebär att flyktingar och alternativt skyddsbehövande enbart kan få tillfälliga uppehållstillstånd. Dessutom begränsas möjligheten till familjeåterförening starkt.

-
34. European Commission. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Towards a Reform of the Common European Asylum System and Enhancing Legal Avenues to Europe. COM(2016) 197 Final. 2016.
35. Barnombudsmannens yttrande över EU-kommissionens förslag till asylprocedurförordning. 2016. Barnombudsmannens yttrande över EU-kommissionens förslag till skyddsgrundsförordning. 2016. Barnombudsmannens yttrande över EU-kommissionens förslag till reviderat mottagandedirektiv. 2016.

Vägen till Sverige

När barn och unga beskriver resan till Sverige skiljer sig berättelserna åt. Några har kommit hit med flyg, andra med båt över Medelhavet. En del har hängt under lastbilar genom Europa, andra har åkt tåg, vissa har gått långa sträckor. Färden kan ha gått genom många länder, genom öken, över hav och tagit månader eller år.

Att fly ensam utan sina föräldrar är tungt, beskriver barn. Det finns ingen att rådfråga när osäkerheten kommer. Aasim berättar: "Jag har hjälpt mig själv för jag har ingen som kan ta hand om mig. Jag är själv liksom, ensam. För sex år sedan lämnade jag min mamma, mitt land. Jag har ingen som kan ta hand om mig eller berätta för mig. Gör så, gör inte så, ta den vägen, ta inte den vägen." En del barn beskriver hur deras anhöriga har försvunnit på vägen. Sahid berättar: "Jag var tillsammans med mina föräldrar, men iranska polisen grep dem på gränsen till Iran i Turkiet."

Barn och unga är medvetna om att flykten innebär en stor risk, och att de kanske inte överlever. Pascal berättar: "Jag visste att det kan leda till att jag förlorar mitt liv till och med, och det var väldigt nära två gånger, vid gränsen mellan Iran och Turkiet och sen mellan Turkiet och Grekland också [...] Mitt på havet mellan Turkiet och Grekland blev vi beskjutna av turkiska polisen och de sa att ni måste vända och om vi hade vänt, då hade vi blivit beskjutna av smugglarna."

En del barn och unga har erfarenhet av människosmuggling under flykten. Dabir berättar: "Och den här smugglaren, han var väldigt elak mot oss. När vi började komma nära fastlandet, då slog han sönder den här gummibåten. Den skar upp mot stenarna. [...] vi höll på att drunkna. Vi har tappat alla våra kläder i vattnet, och allting försvann. [...] det var tur att det fanns en liten räddningsbåt. Det var starka och modiga pojkar med oss som hjälpte oss att gå över till stranden. Annars skulle vi ha drunknat."

Fahim berättar att han tvingats arbeta för smugglare för att finansiera sin flykt: "Jag saknade resurser också för att resa vidare, så jag arbetade tillsammans med en smugglare. Och som gentjänst så hjälpte smugglaren mig att fortsätta resa mot Österrike, och där vistades jag också i två veckor. Ja, och fortsatte resa norrut mot Tyskland, Danmark och Sverige så småningom."

Skälen till att barn och unga sökt sig just till Sverige är att "de har hört" att det ska vara säkert, tryggt, demokratiskt och att man får gå i skolan. Abdelkader sammanfattar sin önskan: "Jag har kommit till Sverige för att bygga en framtid." Maha säger så här: "Jag vill leva ett liv som är fyllt med glädje. Jag vill lära mig svenska, min dröm är att stanna med min familj i fred. Och jag vill ha många kompisar."

” Mitt på havet mellan Turkiet och Grekland blev vi beskjutna av turkiska polisen och de sa att ni måste vända och om vi hade vänt, då hade vi blivit beskjutna av smugglarna.

7867

3
APRIL

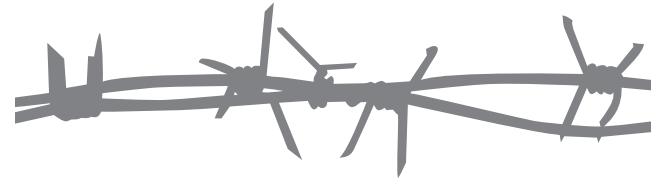

FÖRSTÅR DU?

7
JUNI

1
OKTOBER

” Problemet är att det känns som man hänger i ett rep eller något. Och man vet inte om det håller eller kommer det liksom gå sönder? Och allt liksom förloras.

Asylprocessen omfattar flera steg; ansökan, utredning, beslut, ett eventuellt överklagande – och till slut att lämna landet för den som inte har rätt att stanna. Det som man ska komma fram till i utredningen är om en person är i behov av skydd på grund av att hen löper risk att utsättas för allvarliga kränkningar av sina mänskliga rättigheter vid ett återvändande.

Migrationsverket är första instans i handläggningen av ett ärende. Det innebär att tyngdpunkten i den rättsliga prövningen av ärendet bör ligga här. Hur väl barnets rättigheter enligt barnkonventionen säkerställs i Migrationsverkets utredning av barnets asylskäl är därför av central betydelse.

Alla som söker asyl har rätt till en rättssäker asylprocess. Reglerna för hur prövningen ska gå till och om dessa följs i praktiken är en fråga om rättssäkerhet.³⁶

När barn och unga berättar vad de vet om asylprocessen handlar det ofta om att de från början inte förstått vad det innebär att söka asyl. Kaden säger så här: ”Nej. Jag hade ingen aning om asyl när jag blev placerad här och när jag pratade med personalen här så fick jag veta vad asyl är.” Barn och unga berättar också att de fått skriftlig information på svenska från Migrationsverket som de översatt med hjälp av översättningstjänster på Internet.

Barn och unga berättar även att de fått lämna fingeravtryck vid ankomsten till Sverige, men de har olika uppfattning om varför. Saqib berättar: ”Sen tog de fingeravtryck för att komma till kännedom om vår identitet, och kolla om vi inte har varit någon annanstans.” Andra har en annan uppfattning ”Och där [på Migrationsverket] tog de ett fingeravtryck då för brottsutredande”, säger Ibhar.

För en del barn har det inte varit tydligt vad det inledande samtalet med Migrationsverket haft för syfte. Yassin berättar: ”Jag vet inte om det var Migrationsverket eller var det nu var någonstans, bara på ett ställe i Göteborg, tio minuter de frågade varför jag är här, varför jag söker, inget mer. Tio minuter tog det.”

Wabiba berättar om att hon var rädd vid det första mötet på Migrationsverket: ”Det var jobbigt, jag var himla rädd, kunde inte andas. Hemska saker som hänt [...] Jag glömde vad jag heter, vilken klan jag kommer ifrån, jag var så rädd”. Wabiba trodde att hon skulle hamna i fängelse efter mötet.

36. Asylrätt, en praktisk introduktion. Madelaine Seidlitz. 2014. Sid. 46.

Barn och unga berättar om hur det var i hemlandet. En pojke beskriver hur tragedier i familjen och en dålig ekonomi spelade roll för hans beslut att fly: "Klart, jag förlorade också min äldre bror, min far avled. Min mor var i hjälplöst tillstånd. Jag var väldigt ledsen. Sen lillebror också, han var sjuk. Och resurserna var tömda, jag hade det dåligt ekonomiskt. Jag blev till och med själv skadad i ett bombattentat och behandlades på ett sjukhus i tre veckors tid."

Andra barn beskriver förföljelse från myndigheterna i hemlandet. Pascal säger: "Jag hade problem i Iran, för ursprungligen jag är från Afghanistan. Mina föräldrar är från Afghanistan, men jag är född i Iran och jag kan persiska mycket bättre än dari. [...] men det är åtta år tillbaka som pappa är borta och han är inte vid liv, och allt har blivit dåligt alltså. På sistone det spelade ingen roll om man var stor eller barn, de gav sig på alla, iranska polisen, samtidigt de tar emot mutor, pengar. Och man behöver mycket pengar för att kunna bli fri från polisen [...] vi betalade två gånger jättestort belopp för att de skulle släppa mig fri."

Barn och unga beskriver också hur förhållanden har ändrats som gjort att det har blivit svårare för dem att leva i sitt hemland. Maajida berättar: "Till exempel det minsta det här att kunna rita. Jag gillar rita, och jag gillar spela instrument. I mitt hemland får jag inte rita, jag får inte spela instrument. För nu börjar de säga helt plötsligt att det är förbjudet enligt religionen att rita eller spela instrument. Och jag har hotat av att bli dödad. De har stängt ner alla skolor där. Jag har ingen framtid där."

En pojke berättar om hur dödsfall i familjen tvingat dem att fly: "Mamma hon är änka nu, och det är nästan omöjligt för en änka att leva i Irak [...] Vi var tvungna att avbryta våra studier. Vi lämnade allting och kom hit."

Vissa barn beskriver också rädsla för att återvända till hemlandet. Tareq berättar om att han riskerar att tvingas bli barnsoldat om han återvänder: "Och framtiden för oss i Afghanistan, vad var det för framtid man hade? Det var att bära vapen och gå ut och trakassera folk. [...] Och speciellt just specifikt i mitt fall. Mullorna visade oss och sa till oss att det är hedningar som har kommit hit, det är amerikaner som har kommit hit. Ni måste bära era vapen och ni måste strida och kriga mot dem. [...] Jag vill inte bli en mördare, jag vill inte mörda någon, jag vill inte bli kriminell. Jag vill plugga, jag vill studera och ha en bra framtid och vara en bra person i framtiden."

Lång väntan

Barn och unga beskriver en lång väntan på att få komma till en asylutredning. Ibhar berättar vad väntan innebär för honom: "Jag tror generellt sett, alltså så är det så att det är ett människodrag det här att man normalt sett ... om det är någonting man avskyr, så är det att vänta. Alltså vänta är någonting som är avskryvärt. Det är framförallt vänta och leva i ovisshet kombinerat, det är en mardröm. Jag menar, bara sitta på en läkarmottagning och vänta på läkaren som ska komma, fast han kommer att komma, bara det är jobbigt. Man blir helt rastlös och att sam-

tidigt då vänta på något besked som är ödesmättat, man vet inte vad som kommer att ske därefter. Hela din framtid står på spel, det är mycket värre. Och enligt min uppfattning så är det så här, att ett resultat i den här frågan, betyder antingen döden eller att få leva." Maajida beskriver hur det känns att vänta: "Problemet att det känns som man hänger i ett rep eller något. Och man vet inte om det håller eller kommer det liksom gå sönder? Och allt liksom förloras."

Barn och unga upplever också att väntetiden är längre för vissa än för andra. Raakin berättar: "Det finns barn här som varit i Sverige över ett och ett halvt [år], och sedan sju månader tillbaka, efter utredningen, har väntat på besked, vilket de inte har fått. [...] Men däremot finns killar som fått besked efter en månad."

” Och när jag lämnade Afghanistan så räddade jag bara mitt liv och då tänkte jag inte på att 'jag ska någon vacker dag komma till Europa och då ska jag ha den och den handlingen med mig'.

De barn och unga som genomgått en asylutredning beskriver den på olika sätt. Vissa är positiva, andra är negativa. Turki berättar: "De har varit vänliga. Och de är mänskligt tänkande." Ibhar har en helt annan upplevelse: "Men däremot upplevde jag det som att när jag satt där i intervjun eller utredningen, att jag var ganska misstrodd. Det känns som att deras frågor var väldigt ifrågasättande och kritiska och jag vet inte, det kändes inte bra på så sätt." Andra barn och unga har upplevt att samtalet inte varit barnanpassat, frågorna har varit svåra att förstå och samtalet har varit mycket långt. Ett barn med en funktionsnedsättning berättar att hen hade svårt att förstå och svara på intervjuarens frågor, vilket ledde till att hen hade svårt att få fram sina asylskäl.

Tareq berättar om kraven på dokument: "Och när jag lämnade Afghanistan så räddade jag bara mitt liv och då tänkte jag inte på att 'jag ska någon vacker dag komma till Europa och då ska jag ha den och den handlingen med mig' [...]. Så jag tänkte inte då på att ha handlingar med mig. [...] Även om man vet att handlingar kan förstärka skälen och man kan lättare bevisa det man påstår. Men det kan ni förstå att man kan inte gå till den personen som hotar en och säga 'du, kan du skriva här att du vill ta livet av mig?'".

Wabiba berättar att hon bad om att få bli intervjuad av en kvinna eftersom hon är rädd för män, men det gick inte. Wabiba berättar också att hon inte fått frågor om sin könsstympning under asylutredningen. Först efter ett avslag och efter komplikationer som könsstympningen gett upphov till frågade hennes biträde henne om könsstympningen. Under asylutredningen berättade hon dock att hon vid ungefär 13 års ålder flytt på grund av att hon skulle giftas bort. På frågan hur

Migrationsverket hanterat detta svarar Wabiba: "Migrationsverket har sagt att de inte tyckte att det var viktigt".

Fowzia, som flydde på grund av att hon skulle bli bortgift, berättar att det under asylutredningen var svårt att svara på detaljerade frågor om klanen hon tillhör eftersom familjen inte tyckte att det var viktigt och inte berättat så mycket. Fowzia berättar att hon därför inte uppfattades som trovärdig. Hon kände sig också obekvämt under asylutredningen för att det var så många vuxna i rummet. Andra barn har samma upplevelse. I vissa fall har professionella personer utanför Migrationsverket hjälpt barnet att få ett mer barnanpassat möte med färre deltagare för att barnet ska klara av att ta upp känsliga erfarenheter så som sexuella övergrepp i hemlandet. Ett barn berättar att det krävts flera möten med Migrationsverket förrän hen klarat av att berätta om svåra övergrepp.

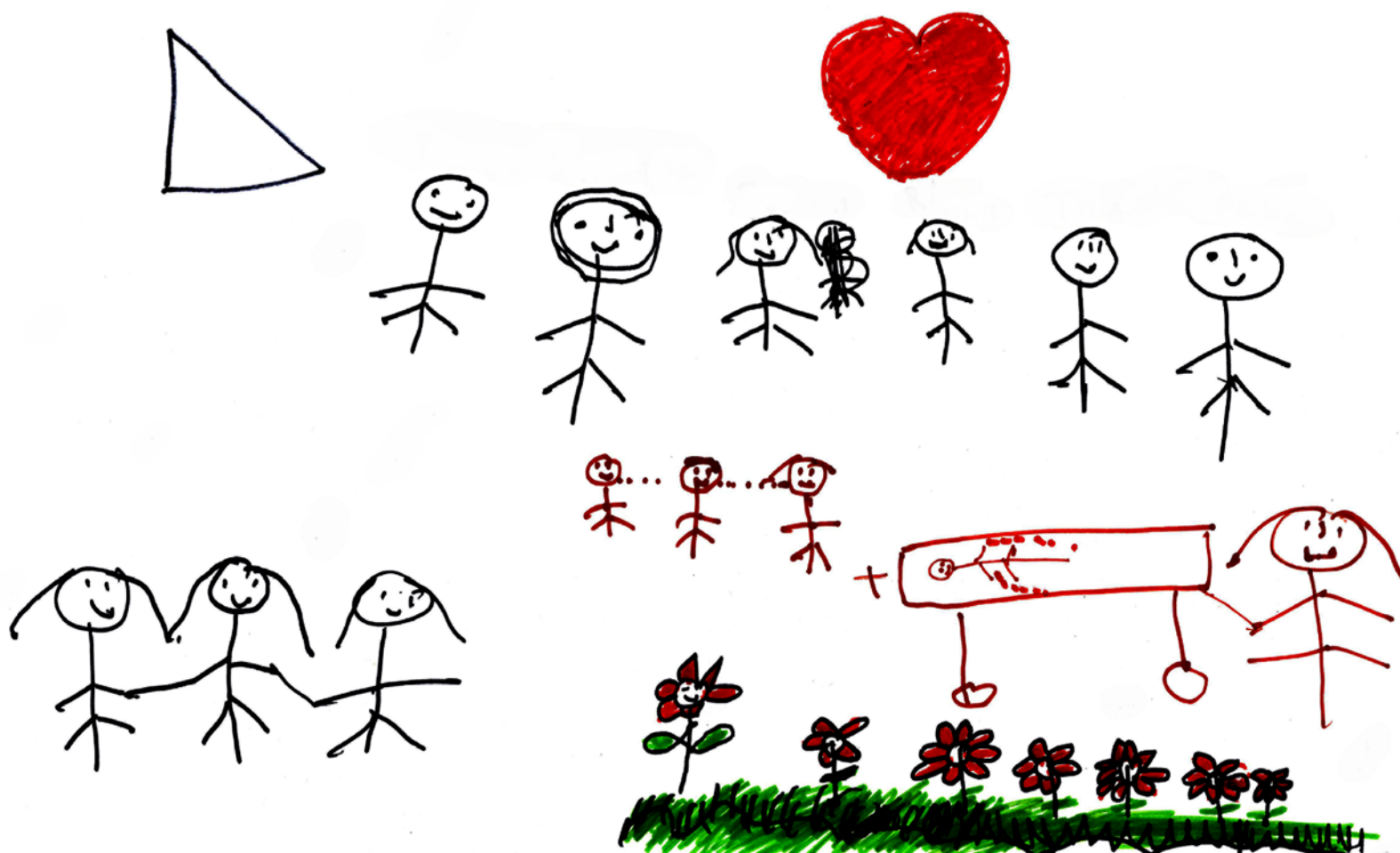
Otillräckligt stöd

Barn och unga berättar också om stödet från det offentliga biträdet. Tareq beskriver att han inte tycker sig ha fått tillräcklig tid med biträdet för att förbereda sig: "Jag förstår inte, varför har man det här mötet med biträdet så kort tid innan utredningen så att man inte hinner berätta utförligt för biträdet så att han eller hon ska under utredningen kunna hjälpa när det behövs? Och man får inte lägga fram asylskälen på ett tillfredsställande sätt för biträdet innan utredningen."

Bristfällig tolkning i utredningen är också något som barn och unga beskriver. En pojke berättar att hans identitet blivit ifrågasatt och eftersom det inte gick att hitta någon tolk på hans modersmål kunde han inte styrka sitt språk som är specifikt för den region han kommer ifrån: "Det är svårt med en tolk på det språket. Där [på Migrationsverket] har de skaffat en arabisk tolk och jag var tvungen att göra intervjun på arabiska. Efter det jag har utfört det på arabiska så ifrågasätter de mig att jag är från Eritrea. Och så säger de: 'Vi kommer att göra en språktest för dig, eller språkanalys.' Då sa de 'på arabiska kommer vi att göra det, eller utföra, den här analysen'. Jag sa 'det är inte mitt språk, arabiska'. De gör liksom saker svårare för mig nu." Ett annat barn berättar att det var svårt att ta upp sexuella övergrepp när tolken var närvarande i rummet.

De barn som kommit med sin familj berättar också om asylutredningen. Vissa av barnen har fått relevanta frågor. Kheira berättar: "Ja, jo, de ställde frågor till var och en för sig. [...] Ja, jag var nervös i början eller rädd. För att hon satt och skrev på datorn och ställde frågor, skriver och ställer frågor." Andra barn har inte fått några frågor som rör asylutredningen. Zeinab berättar: "Nej, men de frågade mig bara 'vad vill du bli när du blir stor?' och jag sa busschaufför."

Barn och unga har även erfarenhet av att ha överklagat sitt avslagsbeslut. En pojke berättar om hur det var vid överklagandet i migrationsdomstolen. "Men Migrationsverkets processförare tittade på mig på så sätt att om jag skulle röra mig så kommer han att attackera mig och äta upp mig nästan, kändes det som. Och jag hade aldrig i mitt liv varit i såna här sammanhang [...] det var min första upp-

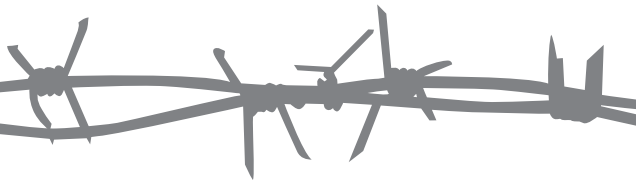

levelse. Och det kändes jobbigt, och jag kände mig under stor press och ville bara komma därifrån så fort som möjligt.”

Andra berättar om varför de fått avslag. Abelkader berättar: ”Jag planerade ett nytt liv, framtid och sånt. Fast de säger att jag måste åka hem: ’I ditt hemland finns inget krig eller konflikt’. Det stämmer att det inte finns ett krig som pågår men det finns ett krig mellan de som bor där.”

Ett antal barn beskriver också hur deras ålder skrivs upp i samband med avslaget. En pojke berättar: ”Ja. Det fick jag. [...] när jag blev kallad dit då säger de att ’du har fått avslag’ och då hade de skrivit upp ålder och sen fick jag det [avslaget].”

Vi har också träffat barn som inte kan återvända efter ett avslag eftersom deras hemland inte vill ta emot dem. Isa berättar: ”Jag känner många marockaner som inte har fått uppehållstillstånd. Och Sverige vill skicka [hem] dem. Men det finns inga papper eller någonting som säger att de kommer från Marocko. Och i Marocko behöver nästan ingen ha id-kort. Och så de kan inte göra någonting. De tar dem till Märsta [förvaret], de sitter där, jag vet inte, kanske tre månader, sex månader eller åtta månader. Och sen släpper de ut dem på gatan.”

Stora brister i asylprocessen

De barn och unga som vi har träffat beskriver bristen på information. Det gäller både ensamkommande barn och barn i familj. Långtifrån alla barn vet vad asyl är. Ibland är det inte klart för barnet om samtalet hos Migrationsverket handlat om registrering, eller om det varit en asylutredning. Barn och unga nämner att deras fingeravtryck tas, men alla förstår inte varför. En del barn tror att deras fingeravtryck tas i brottsutredande syfte. Den brist på information som barn och unga uttrycker tyder på att de inte fått den information de behöver för att förstå hur processen går till och vad som förväntas av dem i olika situationer.

Barnets rätt till delaktighet regleras i artikel 12 i barnkonventionen. FN:s barnrättskommitté har påtalat att barn i migrationsprocessen befinner sig i en särskilt sårbar situation. Därför är det viktigt att de kommer till tals. För att barn och unga ska kunna göra sig hörda och få sina åsikter beaktade måste de få relevant barnanpassad information om sina rättigheter och asylprocessen på sitt eget språk.³⁷

I den svenska utlänningslagen³⁸ uttrycks att barnets inställning ska klarläggas om det inte är olämpligt. Detta så kallade olämplighetsrekvisit har ingen motsvarighet i barnkonventionen och innebär att barnets rätt att komma till tals kraftigt försvagas. FN:s barnrättskommitté rekommenderar i sin senaste granskning av Sverige att olämplighetsrekvisitet i utlänningslagens portalparagraf tas bort.³⁹

Avgörande för barnets rätt att vara delaktig är att det sker på ett meningsfullt sätt. Barn ska inte delta för deltagandets skull, utan i syfte att förverkliga barnets rättigheter enligt barnkonventionen. FN:s barnrättskommitté framhåller att barns deltagande är en viktig del i statens åtgärder för att förverkliga barnets rättigheter.⁴⁰

Alla barn, oavsett ålder, har rätt att komma till tals. På vilket sätt barnets åsikt beaktas när ett beslut tas beror dock på en kombination av barnets ålder och mognad. Enligt FN:s barnrättskommitté avser mognad förmågan att förstå och bedöma konsekvenserna av en särskild fråga. Det handlar om ett barns kapacitet att uttrycka sina åsikter i olika frågor på ett rimligt och självständigt sätt. Det är också viktigt att ta hänsyn till hur frågan eller beslutet påverkar barnet. Ju mer resultatet

37. FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 12 (2009). Barnets rätt att bli hörd. CRC/C/GC/12. Framgår generellt och bland annat av punkt 123 f.

38. Utlänningslagen. 1 kap 11 § Det framgår även av förordning (2007:996) med instruktion till Migrationsverket att inför beslut eller andra åtgärder som kan röra barn analysera konsekvenserna för barn.

39. FN:s barnrättskommitté. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport. CRC/CSWE/CO/5. Punkt 20.

40. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 5 (2003), Allmänna åtgärder för genomförandet av konventionen om barnets rättigheter (artikel 4, 42 och 44.6). CRC/GC/2003/5. Punkt 12.

påverkar ett barns liv, desto viktigare blir det att en korrekt bedömning görs.⁴¹ Det betyder att man i varje enskilt ärende måste bedöma barnets förmåga att förstå det som hen ska uttrycka sin åsikt om. Informationen till barnet måste också anpassas utifrån detta.⁴²

Av våra intervjuer med barn som kommit med sina familjer framgår att barn saknar kunskap om asylutredningen. Några av de yngre barnen berättar att Migrationsverket bara pratar med de vuxna, eller att frågorna till barnet inte handlar om asyl utan om helt andra saker. Utifrån barnens berättelser kan vi ifrågasätta i vilken mån barn har fått vara delaktiga på ett meningsfullt sätt.

Barns asylskäl prövas inte

I våra intervjuer med barn som kommit med sina familjer framkommer att barnen inte fått frågor om sina asylskäl. I den mån de har fått frågor från Migrationsverket har dessa inte varit relevanta för utredningen. I förhållande till barn som kommer med sina familjer är det enligt vår mening tydligt att deras asylskäl inte prövas på ett tillfredsställande sätt utifrån de rättigheter barnen har enligt barnkonventionen.

Enligt FN:s barnrättskommitté måste varje barn ha rätt att komma in med egna skäl för en ansökan om asyl.⁴³ Varje barn har rätt att lämna in en egen fristående asylansökan, oavsett om hen åtföljs av en vårdnadshavare eller annan vuxen eller är ensam.⁴⁴ Även ett yngre barn kan vara huvudsökande i ett asylärende. Precis som barn kan få flyktingstatus genom en förälders formella erkännande som flykting kan en förälder på motsvarande sätt erhålla flyktingstatus baserat på sitt barns status. Om både barnet och föräldern/föräldrarna har egna flyktingskäl är det att föredra att var och ens skäl bedöms var för sig.⁴⁵

Samtidigt har flyktingdefinitionen traditionellt alltid tolkats i ljuset av vuxnas erfarenheter. Det har inneburit att många barn som sökt skydd har bedömts felaktigt eller att deras asylskäl helt och hållet förbisetts.⁴⁶ En återkommande kritik mot asylrätten är att den utgår från en norm om en flykting som en heterosexuell, politiskt aktiv man. Detta innebär att bland andra kvinnor, barn och hbtq-personer kan ha svårare att beviljas asyl.⁴⁷ Migrationsverket har påtalat⁴⁸ att mannen i en familj i de allra flesta fall registreras som huvudsökande och att mannens asylskäl bedöms utförligare än andra familjemedlemmars skäl.

41. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 12 (2009), Barnets rätt att bli hörd. CRC/C/GC/12. Framgår generellt och bland annat av punkt 30.

42. Regeringskansliet. Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige. 2011. Sid.5.

43. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 12 (2009), Barnets rätt att bli hörd. CRC/C/GC/12. Framgår generellt och bland annat av punkt 123 f.

44. Migrationsverket, Unicef, UNHCR. Barnets rättigheter i asylprocessen. Sammanställning av stöddokument för handläggning och prövning av barns asylskäl. 2014. Sid. 17.

45. Migrationsverket, Unicef, UNHCR. Barnets rättigheter i asylprocessen. Sammanställning av stöddokument för handläggning och prövning av barns asylskäl. 2014. Sid. 20.

46. Migrationsverket, Unicef, UNHCR. Barnets rättigheter i asylprocessen. Sammanställning av stöddokument för handläggning och prövning av barns asylskäl. 2014. Sid. 16.

47. Se till exempel Bexelius, Maria. Asylrätt, kön och politik – en handbok för jämställdhet och kvinnors rättigheter. Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar. 2008.

48. Migrationsverket. Redovisning av Handlingsplan för jämställdhetsintegrering 2016–2018. 2015.

Så här säger utlänningslagen

Flyktingar, alternativt skyddsbehövande och övriga skyddsbehövande som befinner sig i Sverige har rätt till uppehållstillstånd som skyddsbehövande.⁴⁹

Flykting är en utlänning som befinner sig utanför det land som han eller hon är medborgare i, därför att han eller hon känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning eller på grund av kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till viss samhällsgrupp, och inte kan, eller på grund av sin fruktan inte vill använda sig av detta lands skydd.⁵⁰

Alternativt skyddsbehövande är en utlänning som inte kan återvända till sitt hemland för att han eller hon löper stor risk att straffas med döden eller att utsättas för kropsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Det gäller också om det är civilperson som löper risk att skadas på grund av urskillningslöst våld med anledning av en yttre eller inre väpnad konflikt. Även i detta fall förutsätts att utlänningen inte kan, eller på grund av nu anförda skäl inte vill, begagna sig av hemlandets skydd.⁵¹

Övrigt skyddsbehövande är en utlänning som behöver skydd på grund av yttre eller inre väpnad konflikt eller andra svåra motsättningar i hemlandet. Det kan också gälla om personen känner välgrundad fruktan för att utsättas för allvarliga övergrepp eller inte kan återvända till sitt hemland på grund av en miljökatastrof.⁵²

De ovanstående skyddsparagraferna omfattar även statslösa som befinner sig utanför det land där han eller hon tidigare vistats.

Det finns även andra grunder för uppehållstillstånd. Bland annat dessa:

Synnerligen eller särskilt ömmande skäl: En person som inte faller inom ovan nämnda skyddsgrunder kan ändå få uppehållstillstånd. Dessa skäl gäller till exempel om ett barn är allvarligt sjukt och inte kan få vård i hemlandet.⁵³

49. Utlänningslagen 4 kap 1,2,2a §.

50. Utlänningslagen 4 kap 1§, Flyktingdefinitionen framgår även av artikel 1 A.2 i 1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning och 1967 protokoll angående flyktingars rättsliga ställning.

51. Utlänningslagen 4 kap.2 §.

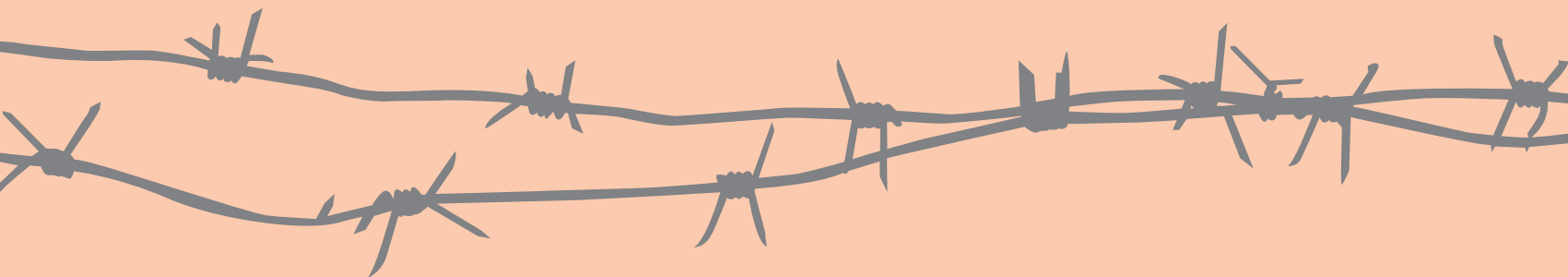
52. Utlänningslagen 4 kap. 2a§.

53. Utlänningslagen 5 kap 6 §.

Anknytning⁵⁴ ger rätt till uppehållstillstånd för personer som den skyddsbehövande har en (nära) anknytning till. Det kan vara den skyddsbehövandes förälder eller barn. Men också personer som den skyddsbehövande anses ha ett särskilt beroendeförhållande till, till exempel personer som har bott tillsammans.

Hinder mot verkställighet: Det finns situationer när ett beslut om avvisning eller utvisning inte kan verkställas.⁵⁵ Enligt principen om non-refoulement är det inte tillåtet att skicka tillbaka en person som riskerar att straffas med döden eller utsätts för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.⁵⁶

Ett ensamkommande barn får inte skickas tillbaka utan garantier för att barnet kommer att tas emot av en familjemedlem, en utsedd förmyndare eller en mottagningsenhet för barn.⁵⁷ Om ett beslut om avvisning eller utvisning vunnit laga kraft men nya skyddsgrundande omständigheter kommer fram är det inte tillåtet att verkställa beslutet.⁵⁸ Detsamma gäller om det finns anledning att anta att landet inte kommer att ta emot personen, eller det finns medicinska risker. Om ett hinder är bestående får Migrationsverket bevilja permanent uppehållstillstånd.⁵⁹

Just nu gäller två lagar

För barn och barnfamiljer som har sökt asyl i Sverige gäller i nuläget två parallella lagstiftningar: utlänningslagen och den tillfälliga utlänningslagen.⁶⁰ Vilken lag som tillämpas beror på när ett barn eller en barnfamilj har registrerat sin ansökan.

För barn eller barnfamiljer som fick sin ansökan registrerad senast den 24 november 2015 gäller utlänningslagen i sin ursprungliga lydelse. Men för dem vars ansökan registrerats senare gäller en tillfällig utlänningslag. Denna lag begränsar möjligheterna till permanenta uppehållstillstånd och familjeåterförening.⁶¹

54. Utlänningslagen 5 kap 3 och 3 a §§.

55. I Utlänningslagen 12 kap finns regler om detta.

56. Utlänningslagen 12 kap 1–3 a §.

57. Utlänningslagen 12 kap 3 a §.

58. Utlänningslagen 1, 2, eller 3 §.

59. Utlänningslagen 12 kap 18 §.

60. Lag (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige och Utlänningslag (2005:716).

61. Lag (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige.

Nya regler i den tillfälliga utlänningslagen

Den 20 juli 2016 trädde den tillfälliga utlänningslagen i kraft. Lagen är giltig i tre år och ska utvärderas efter två år. Lagen gäller retroaktivt, vilket innebär att den även gäller ansökningar som registrerades innan den trädde i kraft.

Den tillfälliga utlänningslagen innebär bland annat att:

- Flyktingar beviljas tillfälliga uppehållstillstånd i tre år.
- Alternativt skyddsbehövande beviljas tillfälliga uppehållstillstånd i 13 månader med möjlighet till förlängning i två år.
- Möjligheten till familjeåterförening gäller endast flyktingar. För alternativt skyddsbehövande finns ingen möjlighet till familjeåterförening förrän de fått ett permanent uppehållstillstånd, om det inte i det enskilda fallet anses strida mot de konventioner som Sverige antagit.
- Barn kan få permanent uppehållstillstånd om det "absolut krävs" på grund av barnets hälsotillstånd.
- Skyddsgrunden övrig skyddsbehövande tas bort.
- Bestämmelsen om synnerligen/särskilt ömmande skäl tas bort. Den ersätts med en bestämmelse som säger att en person ska kunna få ett tillfälligt uppehållstillstånd om en utvisning strider mot Sveriges internationella åtaganden.

I våra samtal har vi inte ställt specifika frågor till barn och unga om deras asylskäl. Men både ensamkommande barn och barn som kommit med sin familj berättar ändå om upplevelser som kan vara grund för asyl. Det handlar om situationen i hemlandet, rädslan för att återvända på grund av förföljelse, närstående som omkommit, risken för att bli barnsoldat eller utsättas för könsstympning, barnäktenskap och skräcken för att bli dödad.

När det gäller vilken form av utsatthet det handlar om finns det könsaspekter i barnens berättelser. Pojkar kan ha varit eller riskerat att bli barnsoldater. Dessutom bär de ofta ett tungt ansvar att fly för att rädda den övriga familjen. Flickor kan ha utsatts för eller riskerat att utsättas för grovt sexuellt våld, könsstympning eller barnäktenskap.

Trots detta har de barn och unga vi pratat med som kommit med sina familjer inte fått relevanta frågor om sina asylskäl, något som stöds av andra studier.⁶² Detta strider mot barnets rätt att få en individuell prövning.

Av våra möten framgår att ensamkommande barn, till skillnad från barn i familj, får en prövning av sina egna asylskäl. Men det är inte tydligt om Migrationsverket tagit hänsyn till de former av förföljelse som särskilt drabbar barn. Det är också oklart om hänsyn tagits till barnets unika erfarenhet av förföljelse, och hur han eller hon påverkats utifrån ålder, mognad, utveckling och beroendeställning till vuxna.⁶³

62. Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19). Sid.174. Se även Rädta Barnen. Barns egna asylskäl, om rätten att bli sedd som individ. 2016. Sid.6.

63. Migrationsverket, Unicef, UNHCR. Barnets rättigheter i asylprocessen. Sammanställning av stöddokument för handläggning och prövning av barns asylskäl. 2014. Sid.16.

Det är det asylsökande barnet som måste påvisa att han eller hon hyser en välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politisk åskådning.⁶⁴ Men flyktingdefinitionen måste enligt FN:s barnrättskommitté tolkas på ett ålders- och könsanpassat sätt. Förföljelse som barn utsätts för kan ta sig andra former och uttryck än för vuxna. Förföljelse av anhöriga, rekrytering av minderåriga till väpnade konflikter, handel med barn för exploatering, sexuellt utnyttjande, barnäktenskap och kvinnlig könsstympning är några exempel på förföljelse som barn utsätts för och som kan utgöra asylskäl.⁶⁵

Bedömningen av barnets skäl för asyl ska ske utifrån barnets unika erfarenheter av förföljelse och hur barnet påverkats med hänsyn till ålder, mognad, utveckling och beroendeställning till vuxna.⁶⁶ För att kunna få fram information om dessa skäl är det viktigt att de myndigheter som prövar ansökningar om internationellt skydd har den kunskap som behövs för att kunna uppmärksamma barnets egna asylskäl, förföljelse som särskilt drabbar barn, och våld kopplat till kön.⁶⁷

Ensamkommande barn från andra länder har berättat för oss att de fått avslag eftersom det inte pågår krig i deras hemland, trots att de beskriver möjliga asylskäl.

Utredarna på Migrationsverket måste ha kunskap om barns situationer i olika länder och riskerna som barn utsätts för där. I Somalia, till exempel, varifrån 691 barn kom till Sverige 2016⁶⁸, är 98 procent av alla flickor och kvinnor könsstympade.⁶⁹ I Afghanistan, det land flest barn kommer till Sverige från,⁷⁰ har risken för barn att rekryteras till väpnade konflikter fördubblats mellan 2014 och 2015.⁷¹ I Eritrea, ett annat vanligt ursprungsland för många asylsökande barn, tvingas 41 procent av flickorna gifta sig innan 18 års ålder.⁷²

En rapport från tankesmedjan Oxford Research Group, Stulen Framtid⁷³, pekar på att barn från Syrien inte bara hamnar i skottelden i konflikten – de är även måltavlor. Enligt rapporten dör de flesta barnen av bomber eller granatbeskjutning. Men

64. FN:s konvention angående flyktingars rättsliga ställning. Artikel 1.

65. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 6(2005), Behandlingen av ensamkommande barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet. CRC/C/GC/6. Punkt 74.

66. Migrationsverket, Unicef, UNHCR. Barnets rättigheter i asylprocessen. Sammanställning av stöddokument för handläggning och prövning av barns asylskäl. 2014. Sid. 22.

67. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 6(2005), Behandlingen av ensamkommande barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet. CRC/C/GC/6. Punkt 74.

68. Migrationsverket. Inkomna ansökningar om asyl, 2016. Sid 1.

69. Unicef. Female Genital Mutilation/Cutting: A Global Concern. 2016.

70. Migrationsverket. Inkomna ansökningar om asyl, 2016. Sid 7.

71. UN General Assembly Security Council. Children and Armed Conflict, report of the Secretary General, A/70/836-S/2016/360. 20 april 2016. Punkt 22.

72. data.unicef.org/country/eri/ Hämtad 20170213.

73. Vår översättning. Stolen Futures. The hidden toll of child casualties in Syria. Oxford Research Group. 2013. I studien granskas statistik från mars 2011 till slutet av augusti 2013.

barn skjuts också ihjäl av prickskyttar, avrättas och torteras. Dubbelt så många pojkar som flickor har mist livet i Syrien. Många pojkar mellan 13 och 17 utsätts för riktade mord, visar studien.⁷⁴ Trots detta får barn från Syrien i nästan alla fall uppehållstillstånd på grund av alternativt skyddsbehov, inte som konventionsflyktingar.⁷⁵ Ensamkommande barn från andra länder har berättat för oss att de fått avslag eftersom det inte pågår krig i deras hemland, trots att de beskriver möjliga asylskäl. Detta tyder på att summariska prövningar av barnens asylskäl görs, vilket strider mot barnets rätt att få en individuell prövning.

FN:s barnrättskommitté har rekommenderat Sverige att föra in barnspecifika asylskäl i lagen.⁷⁶ Barnspecifika asylskäl ingår idag i förföljelsegrunden ”tillhörighet till viss samhällsgrupp”, som återfinns såväl i flyktingkonventionen som i den svenska lagstiftningen.⁷⁷ Utifrån våra samtal med barn och unga och tidigare studier på området är det tydligt att barnspecifika skäl måste framgå explicit i lagtexten. Detta är sedan länge vedertaget när det gäller förföljelse på grund av kön och sexuell läggning. Lagstiftaren har lyft fram dessa grupper i termen ”tillhörighet till viss samhällsgrupp” och tydligt skrivit in dessa förföljelsegrunder i lagen.⁷⁸ Barnombudsmannen anser att detsamma måste göras med barnspecifika skäl.

Kommer inte till tals

För att kunna pröva barns egna asylskäl måste barnen komma till tals på ett sätt som är anpassat utifrån barnets egna förutsättningar. Av våra samtal med barn och unga framgår att barn i familj inte kommer till tals i den utsträckning som barnkonventionen föreskriver. Barnombudsmannen anser att de befintliga skrivningarna i utlänningslagen förser myndigheter med kryphål som förhindrar barn från att komma till tals. Utgångspunkten ska inte vara att skydda barnet från deltagande, utan istället att skydda barnet i sitt deltagande.⁷⁹

De ensamkommande barn som vi träffat har olika upplevelser av asylutredningen. När barnen berättar om den på ett positivt sätt handlar det om att bemötandet varit bra. De barn som är kritiska beskriver en ifrågasättande attityd och att det kan vara svårt att komma ihåg alla detaljer som de upplever krävs av dem. Barn som upplevt sexuella övergrepp beskriver att det är svårt att berätta om övergreppen i utredningen. Utifrån våra samtal med barn som har en funktionsnedsättning framkommer att de har särskilt svårt att få fram sina asylskäl i utredningen hos Migrationsverket. Flickor beskriver att de velat ha en kvinnlig utredare på grund av rädsla för män, men nekats detta.

74. Stolen Futures. The hidden toll of child casualties in Syria. Oxford Research Group. 2013, Sid 4-5 ff.

75. Migrationsverket. Beviljade uppehållstillstånd 2016. Sid 14.

76. FN:s barnrättskommitté. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport. CRC/CSWE/CO/5. Punkt 50b.

77. Utlänningslagen 4 kap 1§ och 1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning artikel 1 A.2 och 1967 protokoll angående flyktingars rättsliga ställning.

78. Flyktingkap och förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning (Prop. 2005/06:6).

79. Detta framgår också av Barnrättsutredningens resonemang i frågan. Se Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19). Sid. 170–173.

MINA DRÖMMAR

Att jag går i
skolan

Och att jag
lerer som alla
andra människor
...

Att jag går
i gymnastik

Att de lever ett
bra liv...
Att jag har en
framtid som alla
andra

Att det ska
vara normalt,
jag vill vara
hos en familj

Böja spela fotboll,

Detta uppfattar Barnombudsmannen som att en anpassning till barnet, dess sårbarhet och utvecklingsnivå, inte gjorts i linje med FN:s barnrättskommitté uttalanden.⁸⁰ Det kan bero på flera saker. Bristande kompetens hos Migrationsverkets personal, att tolkarna inte har kunskap om barn, eller att den landinformation som finns är otillräcklig. Barn behöver också få anpassad information. Det är svårt att uttrycka sina åsikter om barnet inte förstår sammanhanget och vad som förväntas av en.

Barn ska höras

I förarbetena till utlänningslagen framgår att barn ska höras. Beroende på barnets ålder och mognad ska man i asylutredningen göra en bedömning av om och hur det enskilda barnet ska få komma till tals. Om föräldrarna är närvarande eller inte när barnet hörs får avgöras från fall till fall utifrån omständigheterna. Det förordnade biträdet ska alltid närvara. I förarbetena understryks även fördelarna med att personalen har erfarenhet och kunskaper om barn. Och att det finns ett värde att ta tillvara kompetens utanför myndigheten (Migrationsverket).⁸¹

EU:s asylprocedurdirektiv påtalar också att barn ska erbjudas en personlig intervju. Intervjuer med barn ska ske på ett barnvänligt sätt och intervjun ska normalt äga rum utan att familjemedlemmar är närvarande.⁸²

I barnrättighetsutredningen⁸³ framkommer att Migrationsverket sällan redovisar vad som sagts i samtalet när barn får komma till tals. Inte heller redovisas vilken betydelse barnets berättelse haft i de överväganden som lett fram till beslutet.⁸⁴ Utredningen menar att detta varken stämmer överens med regleringen i utlänningslagen eller med barnkonventionen. Rädda Barnen kommer fram till en liknande slutsats i sina kartläggningar.⁸⁵

Barn berättar också att de inte upplever sig ha fått tillräckligt med förberedelsetid med sitt offentliga biträde. Idag finns inga krav på att offentliga biträden för barn i asylärenden har specifik barnkompetens. Migrationsverket gör alltid en lämplighetsbedömning, men utöver det finns inga garantier för att biträdet har särskild kunskap om barns rättigheter, barns särskilda utsatthet och hur barn berättar.

En del barn har erfarenheter av bra tolkar, andra har upplevelser av att de inte fått tolk på rätt språk eller att tolken missuppfattat det de berättat.

För att barns egna asylskäl ska uppmärksammas måste barnet ha möjlighet att komma till tals utifrån sina egna förutsättningar. Det krävs särskild kompetens framförallt hos de handläggare som ska prata med barn. Flexibilitet och lyhördhet är särskilt viktigt i samtalet med barnet. Ett barn som utsatts för svåra övergrepp

80. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 6(2005), Behandlingen av ensamkommande barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet. CRC/C/GC/6. Framgår allmänt av kommentaren och mer specifikt i punkterna 68–75.

81. Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv (prop 96/97:25). www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/svensk-migrationspolitik-i-globalt-perspektiv_GKo325/html hämtad 20170213, sid 258 ff.

82. Europaparlamentets och Rådets direktiv 2013/32/EU av den 26 juni 2013 om gemensamma förfaranden för att bevilja och återkalla internationellt skydd (omarbetning). Punkt 14–15.

83. Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19). Sid 171.

84. Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19). Sid 163-165 och 175-176.

85. Rädda Barnen. Barns egna asylskäl, om rätten att bli sedd som individ. 2016. Sid.6.

kan exempelvis behöva ett mindre antal personer i rummet vid utredningen eller ett flertal möten med samma handläggare. Det kan också finnas ett behov av att kalla in sakkunniga från andra professioner. Den betydelse som barnets berättelse haft måste också redovisas i beslutet.

FN:s barnrättskommitté har rekommenderat Sverige att vidta åtgärder för att stärka rätten för barnet att bli hörd och att lagstiftning om denna rättighet ska genomföras effektivt.⁸⁶ Detta innebär att Sverige måste säkerställa att barnets rätt att komma till tals genomförs i praktiken, till exempel att det i beslut framgår att barnet har hörts och hur barnets åsikter har beaktats.

Rapporter från Migrationsverket signalerar att handläggningen av många ärenden inte sköts enligt de lagar, förordningar, rättsliga ställningstaganden och andra föreskrifter som finns.⁸⁷

I en ny rapport från Migrationsverket framgår att barn i familj har svårt att komma till tals i asylprocessen. Det finns barn som inte fått prata med en utredare överhuvudtaget.

I en ny rapport från Migrationsverket framgår att barn i familj har svårt att komma till tals i asylprocessen. Det finns barn som inte fått prata med en utredare överhuvudtaget. I det samlade beslut som familjen får, redovisas och bedöms sällan barnets egna asylskäl. Landinformation om barns livsvillkor saknas i regel. Detsamma gäller bedömningar av om barnet varit utsatt för eller riskerar förföljelse vid ett återvändande. De barnfokuserade samtal som ska hållas med föräldrarna dokumenteras inte alltid. Många beslut är svåra att förstå. Framförallt för att motiveringen till beslutet är otydlig. Detta är särskilt olyckligt när beslutet riktar sig till ett barn.⁸⁸

I våra möten med barn på ankomstboenden under hösten 2015 framkom att barn och unga befann sig på ankomstboenden under lång tid utan att registreras.⁸⁹ I våra möten med barn inför denna rapport ser vi att barn väntar länge på att ens komma till samtal i asylutredningen. Barn berättar också om stora skillnader i väntetid.

När barnet väl utreds finns enligt vår mening i flera avseenden brister i handläggningen. Våra samtal och studier av handläggningen av dessa ärenden visar att barn i familj inte utreds i den utsträckning som lagar och internationella konventioner föreskriver. Både ensamkommande barn och barn som kommit med sin familj berättar om att inte få relevanta frågor och att eventuella barnspecifika asylskäl inte tillmäts betydelse. Barnen beskriver också bristfällig tolkning och ifrågasättande attityder vid

86. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport, CRC/C/SWE/CO/5. Punkt 20.

87. Migrationsverket. Analysrapport Tematisk kvalitetsuppföljning av initial åldersregistrering. Dnr 1.3.4-2016-36465. 2016.

88. Migrationsverket. Nationell kvalitetsuppföljning med regionalt fokus. dnr 1.3.4-2016-181383. 2016. Sid.26ff.

89. Barnombudsmannen. Barn på flykt, barns och ungas röster om mottagande, 2016. Sid. 8.

utredningstillfället. Barnombudsmannen anser att detta är allvarligt och oroande. Sammantaget anser Barnombudsmannen att de brister som redovisats i ovanstående studier, samt i vårt underlag, är så genomgripande och bekymmersamma att det finns behov av att inrätta en tillsynsmyndighet med uppdrag att se över att regelverk och rutiner tillämpas på avsett sätt. Det ska inte handla om tillsyn av ärenden på individnivå, utan uppdraget kan närmast liknas vid den roll Inspektionen för socialförsäkringar har gentemot Försäkringskassan.⁹⁰ Ett första steg mot inrättandet av en tillsynsfunktion skulle kunna handla om att ge Statskontoret i uppdrag att göra en systematisk genomlysning av Migrationsverkets tillämpning av regelverk och rutiner.

Rättsosäkra åldersuppskrivningar

Barn och unga berättar om åldersuppskrivningar i samband med ett avslag. Barnombudsmannen har också under året tagit del av information från andra aktörer om skönsmässiga åldersuppskrivningar.⁹¹ Barnombudsmannen anser att det finns betydande rättsosäkerhet i den rådande regleringen av åldersuppskrivningar, en åsikt som delas av Sveriges Advokatsamfund.⁹² Detta framgår också av Migrationsverkets egen internrapport om åldersbedömningar.⁹³

Av en efterföljande rapport framgår att när Migrationsverket utreder en sökandes identitet ingår att ta ställning till om den sökande gjort sin födelsetid och underårighet sannolik. Av de 145 ärenden som följts upp har endast 26 av de asylsökande lämnat in någon form av id-handling. Barnets berättelse har alltså oftast varit den enda bevisningen. Då är det avgörande att utredaren har kunskap och förmåga att hjälpa den sökande att berätta om sin ålder.⁹⁴

Men utredarnas frågor är ofta onyanserade och utgår inte från den sökande eller sammanhanget. Frågorna anpassas heller inte efter den sökandes ålder och mognad. Och i beslutet beaktas inte de muntliga uppgifterna. Trots att Migrationsöverdomstolen⁹⁵ slagit fast att all bevisning i ett ärende ska värderas utifrån samma beviskrav. Uppföljningen visar att beviskravet tillämpats på fel sätt i 38 ärenden, i åldersbedömningen vid beslutet om uppehållstillstånd. Ibland har beviskravet varit för högt, ibland för lågt.⁹⁶

Av Migrationsverkets rättsliga standarder framgår att åberopad ålder ska gälla under asylutredningen, om det inte är uppenbart för var och en att personen är över 18 år.⁹⁷ Enligt Migrationsverkets egen analys är det tydligt att detta så kallade

90. Se www.inspsf.se/, hämtad 20170213.

91. Från barn och unga, privatpersoner, gode män och offentliga biträden.

92. Sveriges advokatsamfund. Remissvar Åldersbedömning tidigare i asylprocessen (DS 2016:237) R-2016/1881.

93. Migrationsverket. Analysrapport Tematisk kvalitetsuppföljning av initial åldersregistrering. Dnr 1.3.4-2016-36465. 2016.

94. Migrationsverket. Analysrapport Tematisk kvalitetsuppföljning av åldersbedömning i samband med beslut om uppehållstillstånd. Dnr 1.3.4-2016-178414. 2016. Sid 9 f.

95. Se bland annat MIG 2014:1.

96. Migrationsverket. Analysrapport Tematisk kvalitetsuppföljning av åldersbedömning i samband med beslut om uppehållstillstånd. dnr 1.3.4-2016-178414. 2016. Sid 11.

97. Migrationsverket. Rättslig kommentar angående bedömning av ålder i asylärenden. 2015. Sid 4.

98. Migrationsverket. Analysrapport Tematisk kvalitetsuppföljning av initial åldersregistrering. Dnr 1.3.4-2016-36465. 2016. Sid 8 och 12.

uppenbarhetsrekvisit är svårbedömt och att olika handläggare gör olika bedömningar av samma person.⁹⁸ Ett beslut som får så stora konsekvenser för en individ som en åldersbedömning får inte ske skönsmässigt utan kräver en objektiv bedömning med tydligt uppställda kriterier. Beslutet måste dessutom gå att överklaga och principen om ”benefit of the doubt”⁹⁹, det vill säga bevislätnadsregeln, måste alltid följas. Vikten av att principen om ”benefit of the doubt” följs framgår tydligt av FN:s barnrättskommittés uttalanden om åldersbedömning.¹⁰⁰

Åldersbedömningar måste enligt vår mening ske på ett holistiskt och multidisciplinärt sätt och i linje med FN:s barnrättskommittés rekommendationer.¹⁰¹ Barnombudsmannen anser också att uppenbarhetsrekvisitet behöver definieras och förtydligas, så att handläggare använder det på ett korrekt sätt. Barnombudsmannen anser att den nuvarande situationen är mycket problematisk. Mot bakgrund av de brister som konstaterats anser vi att när en person begär en kompletterande medicinsk åldersbedömning så ska Migrationsverkets åldersuppskrivning inte få träda i kraft förrän en sådan undersökning är genomförd.

Trots avslag har vissa ensamkommande barn ingen möjlighet att återvända till hemlandet. Den känsla av att leva i limbo som dessa barn och unga ger uttryck för menar vi är mycket skadligt.

Barnombudsmannen är generellt sett positiv till det förslag som lagts fram om att göra åldersbedömningar tidigare i asylprocessen.¹⁰² Om bedömningen görs tidigt, säkerställs att barnet får sina rättigheter och särskilda skyddsbehov tillgodosedda under hela processen. Det skulle också förhindra att uppenbart vuxna personer bor tillsammans med barn. En bedömning tidigt i asylprocessen är också något som stöds av FN:s barnrättskommitté.¹⁰³

Men Barnombudsmannen anser att de negativa konsekvenserna av en felaktig åldersbedömning måste beaktas. Därför bör inte ett sådant beslut gälla omedelbart, utan först efter en rättslig prövning om den enskilde efterfrågar en sådan. Barnombudsmannen beklagar att regeringen i sitt förslag inte tagit hänsyn till detta.

Migrationsverket ansvarar för att utreda och fatta beslut om ett barns asylansökan. Därför är det viktigt att ett ärende återförvisas dit om det vid ett överklagande

99. Om det finns tvekan om en sakfråga, ska den sökandens uppgifter gälla, om hen har gjort vad som kan krävas för att bevisa saken – se UNHCR. Handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställande av flyktingars rättsliga ställning. 1996. Sid. 58.

100. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 6 (2005) Behandlingen av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet. CRC/C/GC/6. Punkt 31.i.

101. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 6 (2005) Behandlingen av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet. CRC/C/GC/6. Punkt 31.i.

102. Lagrådsremiss. Åldersbedömning tidigare i asylprocessen. 2 februari 2017.

103. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 6(2005), Behandlingen av ensamkommande barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet. CRC/C/GC/6. Punkt 31.i.

kommer fram att barnet exempelvis inte hörts eller om barnets bästa inte beaktats. Det är domstolens ansvar att se till att målet är tillräckligt utrett och domstolen bör därför ha större möjligheter att återförvisa mål som inte utretts tillräckligt. Barnombudsmannen anser att särskilda regler kring utredning av barnärenden och hantering av ärenden i migrationsdomstolarna behöver införas i utlänningslagen.

Orimlig situation

Trots avslag har vissa ensamkommande barn ingen möjlighet att återvända till hemlandet. Den känsla av att leva i limbo som dessa barn och unga ger uttryck för menar vi är mycket skadligt. Det gör att de blir helt chanslösa och utan framtidsutsikter. I första hand har förstås alla barn rätt till en individuell prövning. Men Barnombudsmannen anser också att det är orimligt utifrån barnets rättigheter att barn tvingas leva i en situation där de varken kan återvända till sitt hemland eller får stanna i Sverige. Dessa barn kan enligt utlänningslagens regler om bestående hinder ha möjlighet att få uppehållstillstånd.¹⁰⁴

Barnombudsmannen anser att barn som har bestående verkställighetshinder ska få permanent uppehållstillstånd, under förutsättning att de inte har försvårat en avvisning eller utvisning.

Avslutningsvis vill Barnombudsmannen lyfta fram situationen för statslösa barn som söker asyl. Enligt barnkonventionen¹⁰⁵ har barn rätt till ett medborgarskap. Internationella organisationer uppger att många barn från Syrien är statslösa. Det beror på att barnen får sin fars medborgarskap. Men många barn som föds i Syrien, på flykten eller i Sverige, har inte fäder som kan bekräfta föräldraskapet. Dessa barn blir därför statslösa.¹⁰⁶

För att barnet ska få svenskt medborgarskap krävs att barnet har permanent uppehållstillstånd.¹⁰⁷ I och med den tillfälliga utlänningslagen får dessa barn numera endast tillfälliga uppehållstillstånd och tvingas att leva som statslösa även här. Detta strider mot barnets rätt till en identitet.¹⁰⁸ Barnombudsmannen anser därför att Sverige måste ändra sin lagstiftning så att statslösa barn med tillfälliga uppehållstillstånd har möjlighet att få svenskt medborgarskap.

104. Utlänningslagen. 12 kap 18 § 1st punkt 2. Migrationsverket ska även beakta praktiska hinder mot verkställighet. Ett sådant är att utlänningens hemland har förklarat att man inte kommer att ta emot hen och fortsatta kontakter är verkningslösa. I propositionen sägs generellt att en förutsättning för uppehållstillstånd i detta fall är, att svårigheterna att verkställa inte till någon del beror på den enskildes vägran att medverka (Ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden (prop. 2004/05:170), s.299).

105. Barnkonventionen. Artikel 7.

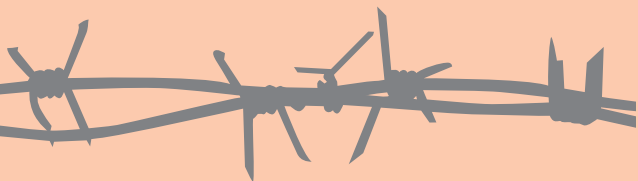
106. UNHCR. I am here, I belong: The urgent need to end childhood statelessness. 2015. Sid. 23.

107. Lag (2001:81) om svenskt medborgarskap.6–7 §§.

108. Barnkonventionen. Artikel 8.

I och med den tillfälliga utlänningslagen får barn numera endast tillfälliga uppehållstillstånd och tvingas att leva som statslösa även här. Detta strider mot barnets rätt till en identitet.

”Transparens och förutsägbarhet viktigt i en rättsstat”

FOTO: PRESSBILD/ADVOKATSAMFUNDET

Anne Ramberg, generalsekreterare för Sveriges advokatsamfund, värnar mänskliga rättigheter. Hon är känd för att stå upp för rättsstatens principer och värderingar i sociala medier. Även om det möter motstånd.

Alla människor har rätt till en rättssäker asylprocess. Barn har, precis som vuxna, rätt till en individuell prövning av sina asylskäl. De ska höras i utredningen och barnets bästa ska beaktas vid beslut. Men verkligheten är en annan, visar Barnombudsmannens arbete med barn på flykt.

De flesta asylsökande får ett offentligt biträde, i den meningen är systemet rättssäkert. Men delar i asylprocessen är problematiska. Exempelvis att barn placeras

på boenden som inte är säkra och trygga.

Anne Ramberg är oroad.

– Asylsökande barn är extremt utsatta. I dagsläget är jag inte övertygad om att handläggarna som möter dessa barn lever upp till de särskilda krav som ställs, menar hon.

Avskaffandet av de barnenheter som funnits på Migrationsverket bekymrar Anne Ramberg. När ett barn söker asyl ska utredningen anpassas efter barnets förutsättningar. Risken är stor att den kompetens som barnhandläggarna haft nu försvinner.

Hon har förståelse för att Migrationsverket i dagsläget är hårt belastad till följd av det stora antalet asylsökande under 2015. Samtidigt är hon oroad över den bristande rättssäkerheten i asylprocessen:

– Det ställs höga krav på att personalen, som till stora delar består av nyanställda, oerfarna handläggare ska fatta många beslut snabbt.

Grundläggande krav på rättssäkerhet får inte åsidosätts, enligt Anne Ramberg. Fokus måste vara att avgöra asylärenden på ett rättssäkert sätt. Kravet på en kort handläggningstid får inte gå ut över kvaliteten. Därför är det oerhört viktigt att myndigheten får ett fullgott beslutsunderlag.

– Godtyckliga åldersuppskrivningar är ett oskick och kräver en förändring i synsättet hos Migrationsverkets personal, menar Anne Ramberg och betonar att

handläggarna behöver utbildning om barns rättigheter och information om hur rättsliga ställningstaganden ska tolkas.

Saknar barnperspektiv

Det finns också goda skäl att ha synpunkter på lagstiftningen, anser hon. Anne Ramberg är kritisk till den tillfälliga asyllagen som infördes sommaren 2016.

Orsaken är bland annat bristen på barnperspektiv:

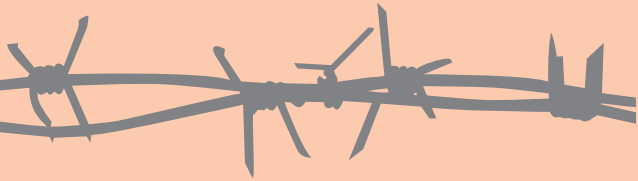
– Det är upprörande att de barn som bedöms vara alternativt skyddsbehövande inte kommer att få återförenas med sina föräldrar i Sverige, vilket i princip blir konsekvensen av lagen.

Det strider mot barnkonventionen, trots att Sverige förbundit sig att respektera internationella konventioner.

Det offentliga biträdet har i och med den tillfälliga asyllagen fått en oerhört viktig roll i asylprocessen. Anne Ramberg möter allt fler advokater som inte anser att de kan biträda sina klienter på ett rättssäkert sätt. De upplever att den tillfälliga lagen är svåröverskådlig och svår att tillämpa.

– En av huvudprinciperna i en rättsstat är att handläggningen är förutsägbar och transparent. Ärenden ska behandlas likadant oavsett om de handläggs i Boden eller Malmö, konstaterar hon.

” Det är upprörande att de barn som bedöms vara alternativt skyddsbehövande inte kommer att få återförenas med sina föräldrar i Sverige, vilket i princip blir konsekvensen av lagen.

”Den rättsliga styrningen måste vara tydlig”

FOTO: PRIVAT

Barn kommer inte till tals. Och utredningarna håller inte måttet. Det visar Migrationsverkets egen granskning av 400 beslut som fattats under 2016.

Hösten 2015 var trycket högt på ansökningsenheterna. Nu är det samma tryck på prövningsenheterna hos Migrationsverket.

– Det har varit en jätteutmaning för myndigheten som vi klarat bättre i vissa avseenden, sämre i andra, tillstår Anna Lindblad som arbetar med migrationsrätt på Migrationsverkets rättsavdelning.

Barn ska höras i asylutredningen, det står i Migrationsverkets riktlinjer. Men det sker inte alltid visar en ny rapport där Migrationsverket analyserat sina egna utredningar och beslut.

– Att utreda är svårt. Att utreda människor från andra länder är ytterligare en svårighet. Att utreda barn är det svåraste man kan göra, säger Anna Lindblad.

Barnen är ofta rädda för att säga fel saker. En orsak till att barns asylskäl inte kommer fram tror hon beror på missriktad välvilja. Utredarna vill vara snälla och vågar inte ställa frågor. Men man får visst ifrågasätta ett barns uppgifter, menar Anna Lindblad.

– Man behandlar alla barn som små. Trots att man kan ställa vissa krav på vad äldre barn kan komma ihåg. Det gäller att ha ett professionellt bemötande. Vi måste också tänka på att det är en utredningssituation – inget förhör.

Svårt bevisa förföljelse

Många barn drabbas av diskriminering och får sina rättigheter kränkta, men det är svårt att bevisa att detta också handlar om förföljelse. För att utreda barns asylskäl krävs kunskap om hur situationen ser ut för barn i hemlandet och vad de riskerar att utsättas för där.

Anna Lindblad betonar att det offentliga biträdet verkligen kan göra skillnad i ett ärende genom att plocka fram landinformation, ta in bevisning och ställa frågor till experter.

Därför önskar Anna Lindblad att Migrationsöverdomstolen ska klargöra vad som räknas som barnspecifik förföljelse.

– Det skulle ge vägledning för hur vi ska tolka lagen när det gäller barns egna asylskäl, konstaterar hon.

Tidigare fanns det särskilda team och enheter vid Migrationsverket där barn och unga utreddes. Nu ska de flesta enheter utreda barn och de som inte jobbat med barnärenden tidigare ska utbildas. Detta sätter rättssäkerheten på prov.

När Migrationsverket granskat kvaliteten i de beslut som fattats under 2016 konstateras en mängd brister. Medarbetarna använder inte rättsliga ställningstaganden och domar när de ska fatta beslut. Bland annat har åldersbedömningar gjorts på felaktiga grunder.

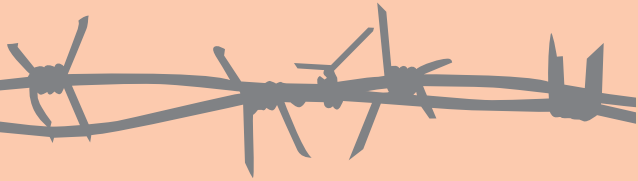
– Den rättsliga styrningen måste vara oerhört tydlig för att få genomslag. Vi behöver också få tillbaka en lärandekultur, fortsätter Anna Lindblad.

De flesta delar i en människas asylberättelse består av muntliga uppgifter. Precis som många saknar en id-handling som visar ålder, finns sällan papper på i vilken provins personen bott i hemlandet. Utredaren måste ställa personliga frågor för att få en röd tråd: Hur bodde du hemma? Vad har du upplevt? Hur gammal var du då?

Anna Lindblad menar att bristen på formella handlingar inte behöver vara något hinder i processen:

– Man kan visst göra sin ålder sannolik enbart med hjälp av muntliga uppgifter, konstaterar hon.

” Att utreda är svårt. Att utreda människor från andra länder är ytterligare en svårighet. Att utreda barn är det svåraste man kan göra.

”Nålsögat har blivit jättelitet”

FOTO: PRIVAT

Under 2016 överklagades över 25 000 asylbeslut till landets fyra migrationsdomstolar. I år väntas det bli mer än dubbelt så många. Många av målen handlar om barn – ensamma och i familj.

Kirsi Laakso Utvik är chefsrådman på Förvaltningsrätten i Stockholm som också är migrationsdomstol. Här prövas Migrationsverkets beslut när en asylsökande överklagat. Processen är densamma oavsett om den klagande är ett barn eller vuxen.

– Däremot ställer domstolen lägre krav när den bedömer om barnets berättelse är trovärdig. Det krävs inte heller att ett barn varit lika länge i Sverige för att beviljas uppehållstillstånd på grund av anpassning till förhållandena här, förklarar Kirsi Laakso Utvik.

Men den tillfälliga utlänningslagen har inskränkt denna möjlighet.

– Nålsögat har blivit jättelitet, säger hon.

Domstolen kallar som regel inte barn under 15 år till muntlig förhandling. Det är upp till föräldrarna om barnen ska delta. Detta kan vara problematiskt när föräldrarnas intressen inte sammanfaller med det svenska samhällets syn på barnets bästa. Könstympling är ett sådant exempel. En lösning skulle vara att barn får ett eget offentligt biträde, resonerar Kirsi Laakso Utvik.

Om den klagande är ett ensamkommande barn träder den gode mannen in i vårdnadshavarens ställe. God man har ingen formell roll vid den muntliga förhandlingen, utan medverkar främst som stöd.

– En aktiv god man kan ge input till det offentliga biträdet och hjälpa barnet att skriva en inlägga till domstolen.

Svårt förmedla hotbild

Det offentliga biträdet har en viktig roll vid ett överklagande. Ungdomarna förstår inte alltid den juridiska gången och pratar därför om sådant som inte har lika stor betydelse för utgången av målet. Många har svårt att förmedla en konkret hotbild. Därför vore det önskvärt med jurister som är engagerade i barnrättsfrågor, menar Kirsi Laakso Utvik:

– Det blir fokus på anpassningen till Sverige istället för på asylskälen, att det var fattigt och eländigt i hemlandet och att de kommer att bli bra samhällsmedborgare här. Men det räcker inte för att få uppehållstillstånd, även om det som barnen berättar är sant.

Migrationsdomstolarna ändrar få beslut. Första halvåret 2016 handlade det om sex procent av målen i Stockholm. Detta faktum tas ofta som intäkt för att Migrationsverket gör ett bra jobb. Samtidigt visar en aktuell uppföljning på allvarliga brister i såväl utredningar som i beslut.

– Oavsett mängden ärenden och arbetsbelastningen måste en myndighet hålla på regelverket, säger Kirsi Laakso Utvik.

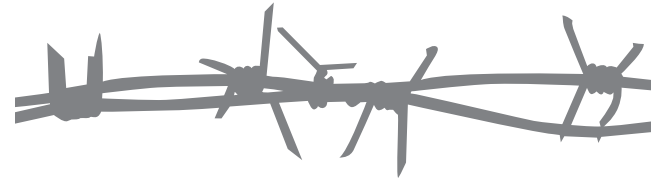
Migrationsdomstolen är ingen tillsynsmyndighet, och letar alltså inte självmant efter fel. Det krävs i regel att den klagande åberopar brister i handläggningen för att domstolen ska granska dessa, ta ställning till om de påverkat beslutet och behöver rättas till. I sådana fall kan ärendet skickas tillbaka till Migrationsverket för ny handläggning. Det kallas att målet återförvisas.

Hög kompetens är en viktig del i ett effektivt rättssystem. Men trots att fler barn än någonsin tidigare sökt asyl i Sverige de senaste åren erbjuder Domstolsakademien ingen utbildning om barn i asylprocessen under 2017.

” Det blir fokus på anpassningen till Sverige istället för på asylskälen, att det var fattigt och eländigt i hemlandet och att de kommer att bli bra samhällsmedborgare här. Men det räcker inte för att få uppehållstillstånd, även om det som barnen berättar är sant.

God man
Karin Svensson
Bengt
~~XXXXXXXXXX~~

” Min god man är en mycket fin kvinna. Hon är snäll. Jag ringer henne när jag mår dåligt, när jag behöver någonting, och hon lyssnar på mig, hon är snäll och god och jag är mycket nöjd med henne.

God man är en oerhört viktig person för ett ensamkommande barn. Barn är omyn-diga och saknar rättshandlingsförmåga¹⁰⁹ och den gode mannen är den som ska tillvarata barnets rättigheter, exempelvis när det gäller skolgång. Men många tvingas vänta länge på att få en god man, vilket tydligt framgår av barnens berättelser.

Yago är en av dem som fått vänta länge. Han berättar: ”De första fyra månaderna var så här att jag såg bara min advokat, och advokaten brukade säga ’du har en god man’ men i fyra månader träffade jag aldrig den gode mannen. Sen efter de fyra månader kom socialen och sa ’du ska få en ny god man nu’. Jag sa till henne att jag har aldrig sett min första god man. Jo, efter sex månader kom en man och sa: ’jag är din gode man, varifrån har du kommit? vad heter du?’ och jag ställde frågan ’om du inte vet det, hur har du blivit min gode man?’ Och han blev sur och gick bara. Under de sista två månaderna har jag haft en god man. Innan hade jag inte det. Under sju månader hade jag inte någon god man.”

Att inte ha en god man påverkar barnens situation. Isa beskriver att han fick vänta på skolstarten, eftersom han inte hade en god man: ”Jag fick vänta lite, nästan två månader. Jag visste inte, och jag kunde inte gå och anmäla mig i gymnasium för jag hade ingen god man. [...]”

Barnen har både positiva och negativa upplevelser av sina gode män. Barn be-skriver brister i kontakten mellan dem och den gode mannen. Hydar berättar: ”Jag tar ingen kontakt och gode mannen tar ingen kontakt.” Andra har tappat förtro-endet. Aasim beskriver detta: ”[...] Det fanns en god man till mig, och den gode mannen var en stor lögnare. Han visade inte mig någon respekt. Han förklarade inte lagen, han värdesatte inte mig och jag har följt honom i mer än fem månader. Han ringde mig aldrig. Han gjorde ingenting. Ingenting för mig. [...] Så det var han som orsakade att jag inte hade något samtal med Migrationsverket. Nu vill jag inte att han ska vara min gode man längre [...]”

Nora beskriver sin gode man i mycket positiva ordalag: ”Min god man är en

109. En persons rätt att själv agera med rättsligt bindande verkan, till exempel ingå avtal. Barn, personer under 18 år, saknar helt eller delvis rättshandlingsförmåga.

mycket fin kvinna. Hon är snäll. Jag ringer henne när jag mår dåligt, när jag behöver någonting, och hon lyssnar på mig, hon är snäll och god och jag är mycket nöjd med henne.” Kaden är också positiv och beskriver vad hans gode man gjort: ”Allt. Migrationsverket vill inte köpa kläder till mig så hon fixade detta. Jag gick ut tillsammans med hennes dotter och dotterns pojkvän. De handlade kläder till mig, vi gick runt, vi åt. Hon vill hjälpa mig mycket. Hon känner till mina problem. Jag pratade mycket med henne.”

Rätt till företrädare

Enligt barnkonventionen har ett barn som har berövats sin familjemiljö rätt till särskilt skydd och bistånd från samhället.¹¹⁰ När det gäller ensamkommande barn har FN:s barnrättskommitté specificerat att barnet har rätt till en lämplig företrädare som värnar dess bästa. Så fort ett barn har identifierats som ensamkommande ska en rättslig företrädare eller rådgivare utses. Företrädaren bör konsulteras och informeras om alla åtgärder som rör barnet, hen bör delta i all planering och alla beslutsprocesser.¹¹¹

Företrädaren bör ha nödvändiga kunskaper för att kunna säkerställa att barnets intressen och behov tillgodoses på en mängd områden: rättsligt, socialt, hälsorelaterat, psykiskt, materiellt och ifråga om utbildning. Företrädaren ska vara en länk mellan barnet och de olika myndigheter och institutioner som är ansvariga för barnets omvårdnad. För att säkerställa att företräderskapet fungerar ska uppdraget granskas systematiskt, och barnet ska känna till detta.¹¹²

Vad är en god man?

När ett barn kommer till Sverige utan vårdnadshavare, ska en god man utses åt barnet.¹¹³ Den gode mannen utses av överförmyndaren i den kommun där barnet vistas.¹¹⁴ Den gode mannen träder in i både vårdnadshavarens och förmyndarens ställe och ansvarar för barnets personliga, ekonomiska och rättsliga angelägenheter. I detta ingår bland annat beslutanderätt kring barnets boende, hur barnets tillgångar ska användas, och vilken skola barnet ska gå i. Den gode mannen ska inte sköta den dagliga omvårdnaden och tillsynen av barnet, och inte heller företräda barnet vid den rättsliga prövningen av barnets asylskäl. Den gode mannen bör dock närvara vid asylutredningen.¹¹⁵

När barnet fyller 18 år upphör den gode mannens förordnande automatiskt.¹¹⁶

110. Barnkonventionen. Artikel 20.

111. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 6 (2005) Behandlingen av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet. Punkt 33–37.

112. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 6 (2005) Behandlingen av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet. Punkt 33–37.

113. Lag (2005:429) om god man för ensamkommande barn. 2 §.

114. Lag (2005:429) om god man för ensamkommande barn. 3 §.

115. Migrationsverket, Sveriges Kommuner och Landsting, Skolverket, Länsstyrelserna och Socialstyrelsen. Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och ungdomar. 2015. Sid 9.

116. Lag (2005:429) om god man för ensamkommande barn. 5 §. Det kan också upphöra om barnets förälder eller vuxen som trätt i förälderns ställning kommer till Sverige, om barnet varaktigt lämnar Sverige, om en särskilt förordnad vårdnadshavare utses, eller om det av någon anledning är uppenbart att en god man inte längre behövs.

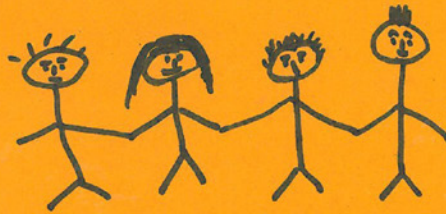
Malmö.f.f.

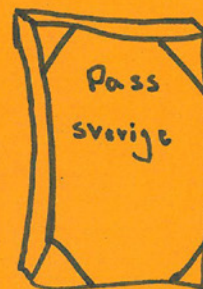
fifa

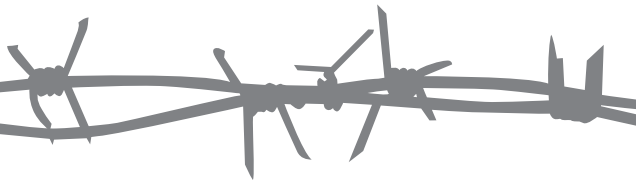

kap

famili

Regelverket måste skärpas

Av de samtal som vi har haft med barn och unga framgår att de har fått vänta länge på att få en god man utsedd åt sig. Det handlar inte om veckor, utan snarare om månader, ibland ända upp till sju månader efter ankomst till Sverige.

Eftersom det ingår i den gode mannens uppgifter att bland annat skriva in barnet i skolan, hjälpa barnet att skaffa vinterkläder och se till att barnet får de pengar hen har rätt till får det stora konsekvenser för barnet att inte ha en god man. Barn och unga som Barnombudsmannen har träffat berättar också om hur de påverkas av detta.

Barnombudsmannen anser att det är oacceptabelt och i strid med barnkonventionen att ett barn är ensamt i Sverige i flera månader utan att ha en god man. FN:s barnrättskommitté har också uppmärksammat detta i sina senaste rekommendationer, där Sverige uppmanas att utse företrädare för ensamkommande barn omgående.¹¹⁷ Liknande formuleringar finns också i de EU-direktiv som tar upp frågan om förmyndarskap för ensamkommande barn.¹¹⁸

I lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn stadgas att en god man ska utses så snart som möjligt.¹¹⁹ Av förarbetena framgår att lagstiftaren inte ansåg att en uttrycklig tidsgräns i lagen var lämplig, eftersom det finns situationer då man behöver ha möjlighet att göra undantag. Lagstiftaren ansåg att syftet att få en god man skyndsamt därför kunde tillgodoses lika bra genom en allmänt hållen regel.¹²⁰ Men det räcker inte, menar vi. Barnombudsmannen anser att en tidsgräns för när en god man ska vara utsedd måste införas. Förslagsvis ska denna vara på fem arbetsdagar efter att barnet kommit till Sverige.¹²¹

Skiftande förståelse

De barn och unga som vi har träffat berättar också att de inte riktigt har förstått vad en god man är. En del likställer gode mannen med en förälder eller vårdnadshavare, en del berättar att det är den gode mannen som ska fixa saker. Ofta är det från sina kompisar barnen fått information om vad en god man är. I vissa fall har barnet inte heller fått information om att hen har en god man. Detta trots att lagen tydligt före-

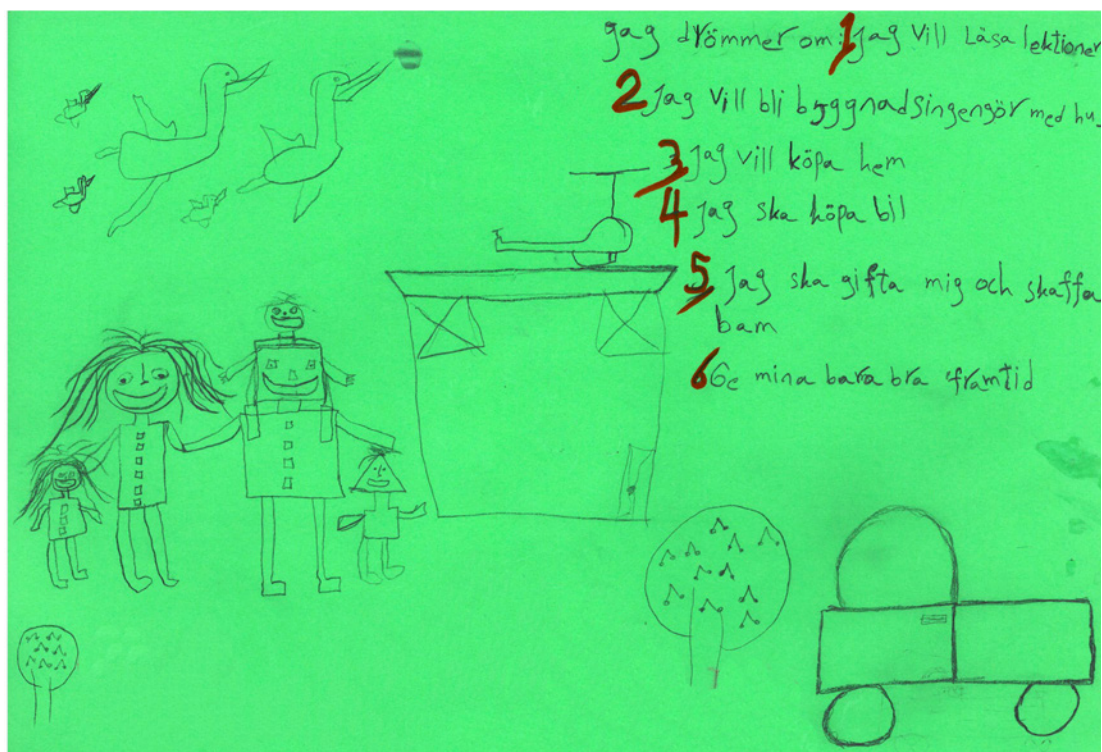
117. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport. CRC/C/SWE/CO/5. Punkt 50 d. I sina rekommendationer till Sverige 2009 uppmanade dock FN:s barnrättskommitté Sverige att införa en tidsgräns om att en god man skulle utses inom 24 timmar efter att barnet anlant till Sverige, se FN:s barnrättskommitté. Concluding observations: Sweden. 2009. CRC/C/SWE/CO/4. Punkt 63.

118. Europaparlamentets och Rådets direktiv 2013/32/EU av den 26 juni 2013 om gemensamma förfaranden för att bevilja och återkalla internationellt skydd (omarbetning). Artikel 25 och Europaparlamentets och Rådets direktiv 2013/33/EU av den 26 juni 2013 om normer för mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd (omarbetning). Artikel 24.

119. Lag (2005:429) om god man för ensamkommande barn. 3 §.

120. Stärkt skydd för ensamkommande barn (Prop. 2004/05:136). Sid. 32 och 33.

121. Detta är något som också föreslås i artikel 22 i EU-kommissionens utkast till asylprocedurförordning – Förslag till Europaparlamentets och Rådets förordning om upprättande av ett gemensamt förfarande för internationellt skydd i unionen och om upphävande av direktiv 2013/32/EU. KOM(2016) 467 final.

skriver att överförmyndaren omedelbart ska informera barnet om vem som har blivit hans gode man.¹²²

Det saknas en reglering i lagen om att barnet ska få information om vad den gode mannens uppgifter är. Det är också oklart vem som ska ge barnet denna information.¹²³ Migrationsverket har information om vad en god man är och vilket ansvar denne har i sin informationsfolder riktad till ensamkommande barn, som finns på flera språk.¹²⁴ Men vi förstår av våra samtal med barn att de inte har nåtts av informationen.

Utifrån detta anser Barnombudsmannen att det behöver tydliggöras vem som ska informera barnet om att hen kommer att få en god man och vilka uppgifter den gode mannen har. Det bör även vara tydligt i denna information vilket ansvar som ligger på den gode mannen och vilket som ligger på socialtjänsten eller andra myndigheter.

Från barn vi träffat finns det berättelser om både gott och mindre bra bemötande från de gode männen. Samma sak gäller angående hur tillgänglig den gode mannen är för barnet. De goda exemplen handlar om gode män som finns där, stöttar, hjälper till med allt möjligt: från praktiska saker till olika former av stöd när barnet inte vet hur hen ska göra eller mår dåligt.

Utifrån de barn och unga som vi har träffat är det särskilt barn placerade på SiS-institutioner¹²⁵ som har negativa erfarenheter av sina gode män. Flera av dessa barn

122. Lag (2005:429) om god man för ensamkommande. 3. §.

123. Det framgår till exempel inte alls vem som har detta ansvar i skriften "Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och ungdomar" som Migrationsverket, Sveriges Kommuner och Landsting, Skolverket, Länsstyrelserna och Socialstyrelsen tagit fram tillsammans.

124. Migrationsverket. Så fungerar det att söka asyl – till dig som söker asyl utan förälder, föräldrar eller annan vårdnadshavare. 2011.

125. SiS, Statens institutionsstyrelse, är en statlig myndighet som bedriver individuellt anpassad tvångsvård med bland annat särskilda ungdomshem.

berättar om att kontakten med den gode mannen upphört när barnet blivit placerat på SiS-institutioner, andra att den gode mannen inte haft ett trevligt bemötande.

För att bli förordnad som god man till ett ensamkommande barn måste en person leva upp till vissa krav. Personen ska vara ”rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig”.¹²⁶ Personen som förordnas som god man ska ha förmåga att ta tillvara barnets intressen i förhållande till de myndigheter och organisationer barnet kommer i kontakt med och bistå barnet på bästa sätt.¹²⁷ Varken i lag eller förarbeten ställs det något krav på att en person ska ha genomgått en utbildning innan hen får bli förordnad som god man åt ett ensamkommande barn¹²⁸, vilket vi anser är problematiskt.

Vissa barn som vi träffat berättar att de är missnöjda med sin gode man. Några uttrycker att de vill byta god man, och somliga har fått hjälp med detta. Enligt lagen om god man för ensamkommande barn kan en god man bli entledigad från sitt uppdrag på egen begäran eller om hen av olika anledningar anses olämplig.¹²⁹ Barnet själv kan inte begära att få byta god man. Om ett barn inte är nöjt med sin gode man, kan barnet lämna in ett klagomål till Överförmyndarnämnden i kommunen. Ett sådant klagomål kan leda till att Överförmyndaren själv tar upp och utreder frågan om entledigande.

Måste få byta

Barnombudsmannen anser att barnet måste få information om att barnet självt kan föra fram klagomål på sin gode man till Överförmyndaren. Barnombudsmannen anser vidare att ett barn bör ha rätt att begära byte av god man, något som också föreslogs i utredningen som låg till grund för lagen om god man.¹³⁰

Barnombudsmannen har under året tagit del av information om att det finns gode män som har satt i system att ha många uppdrag.¹³¹ Gode män med för många uppdrag gagnar inte barnen, snarare blir barnen lidande av detta.

Från våra möten med ensamkommande barn och unga som befinner sig på SiS-hem, är det tydligt att den gode mannen inte riktigt fungerar när barnet befinner sig i en utsatt situation. Dessa barn är ofta i behov av mer stöd, något som inte alla gode män kan erbjuda i rollen som frivillig. Barnombudsmannen föreslår därför att det ska finnas professionella gode män för barn som befinner sig i särskilt utsatta situationer, med specifik kompetens för att säkerställa dessa barns rättigheter.

Barnombudsmannens slutsats är i stort att lagen om god man behöver förändras för att bättre stämma överens med barnkonventionen. Det handlar om möjligheten att få information, föra fram klagomål, förtydliga barnets rätt att bli hörd och föra in en bestämmelse om barnets bästa.

126. Föräldrabalken. 11 kap 12 §.

127. Stärkt skydd för ensamkommande barn (Prop. 2004/05:136). Sida 35–36.

128. Sveriges Kommuner och Landsting har dock tagit fram en särskilt webutbildning för gode män för ensamkommande barn, se skl.se/integrationsocialomsorg/socialomsorg/barnochunga/placeradebarnochunga/ensamkommande_barnochunga/webbutbildningarforensamkommandebarn.3968.html hämtad 20170213.

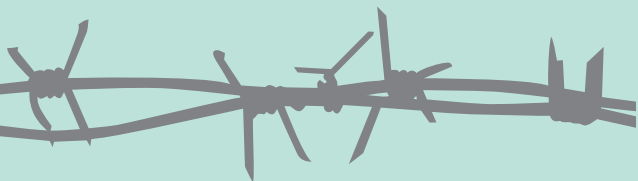
129. Lag (2005:429) om god man för ensamkommande. 6 §.

130. God man för ensamkommande flyktingbarn (SOU 2003:51). Sida 126.

131. Se till exempel Syrén, M. Goda män – för 98 750 kronor i månaden. Expressen, 2015-12-14 www.expressen.se/nyheter/goda-man--for-98-750-kronor-i-manaden/.

Gode män med för många uppdrag gagnar inte barnen, snarare blir barnen lidande av detta.

”Jag önskar att vi kunde visa lite mer humanitet”

FOTO: PRIVAT

När PETER MARINKO gick i pension för fem år sedan ville han göra en social insats. Han hade arbetat som gymnasielärare och tänkte att erfarenheten av ungdomar kunde vara användbar i rollen som god man åt ensamkommande flyktingbarn.

Just nu är Peter Marinko god man åt fyra ensamkommande pojkar i övre tonåren från Mellanöstern. Han beskriver det som en lärandeprocess och betonar att alla barn är olika. De kan ha levt i fattigdom, under förtryck eller under vidriga omständigheter i familjen. Det tar tid att bygga upp ett förtroende.

– Barn som kommer till oss, oavsett från vilket land, har en ryggsäck med sig. Det kan vara en stor utmaning att omforma den ryggsäcken när de möter vårt samhälle.

Därför önskar jag att vi kunde visa lite mer humanitet, säger Peter Marinko.

Som god man för ensamkommande flyktingbarn får han handskas med många olika frågor. Särskilt viktigt är det att ha koll på juridiken. Peter upptäckte snart att det fanns ett behov av ett forum där gode män kunde stötta och rådfråga varandra. Idag är han aktiv i ett nätverk för gode män i Uppsala. Förutom att utbyta erfarenheter över nätet träffas de som vill en gång i månaden för att diskutera viktiga frågor.

– Vi pratar om allt som har att göra med asylprocessen, barnens anpassning till Sverige och det som rör deras vardag här. Vi har också möjlighet att prata med psykologer på Röda Korsets traumaenhet om det vi som gode män upplever.

Enastående engagemang

Peter Marinko känner inte igen den bild som medierna förmedlat av en svensk flyktingkris och kollapsade samhällsfunktioner. Istället betonar han att det är många människor som engagerat sig – personer aktiva i allt från studieförbund till kyrkor och idrottsföreningar.

– Barnen har blivit vaccinerade och fått tandvård. Boendena har haft rutiner och personal som pratar olika språk, så barnen har kunnat kommunicera med sin omgivning.

Samtidigt förundrades han över hur illa rustad socialtjänsten inledningsvis var. Ibland tog det månader innan barnen fick en socialsekreterare:

– Sen, när barnen bott där i flera månader, fått skolplats och blivit omhändertagna med en trygg vardag, så kom socialtjänsten och sa att de skulle flytta ”hem”. Ett sådant agerande medför stor risk att barnen traumatiseras på nytt.

Inget av ”hans” barn har behövt flytta. Men under våren 2016 hjälpte Peter Marinko flera gode män vars barn befunnit sig i flyttprocesser att överklaga socialtjänstens beslut.

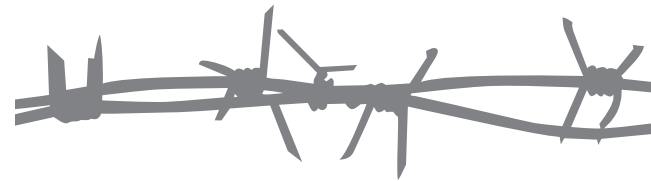
Under våren 2016 fick inte alla ensamkommande barn plats i skolan, vilket ledde till att ensamkommande under en period drog runt i centrum i brist på sysselsättning. Tolkbristen har varit ett problem och alla tolkar håller inte måttet. Detsamma gäller en del juridiska biträden. Överlag upplever Peter Marinko ändå att mottagandet har fungerat.

På skolfrenten behöver samhället tänka om rejält i framtiden, menar Peter Marinko. Utbildningen behöver utgå från ett praktiskt lärande, arbetsträning är viktigt.

– Skolan behöver ta vara mer på dessa unga människors egna erfarenheter och bygga på dessa.

” Sen, när barnen bott där i flera månader, fått skolplats och blivit omhändertagna med en trygg vardag, så kom socialtjänsten och sa att de skulle flytta ”hem”. Ett sådant agerande medför stor risk att barnen traumatiseras på nytt.

” Men flytta hela tiden, det känns inte bra. Jag känner mig bara rädd att flytta hela tiden.

Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till en skälig levnadsstandard för att kunna utvecklas fysiskt, psykiskt och socialt. Grundläggande i barns och ungas vardag är boende, trygghet, att få komma till tals i viktiga frågor som rör en och att få relevant stöd när man behöver det.

Barnombudsmannen har träffat barn och unga som befinner sig i olika slags boenden – Migrationsverkets anläggningar, eget boende (EBO, som ofta innebär att vara inneboende hos en släkting), familjehem, HVB och SiS-institutioner.¹³² En del barn berättar om ett gott mottagande. Baghel berättar: ”Hittills har det varit bra, alltså vi har blivit välbehandlade, alltså behandlats väldigt bra av själva befolkningen och folk där. Vi trivs jättebra, trots att det funnits massa problem under tiden.”

Erfarenheterna skiljer sig åt, men ett återkommande tema i berättelserna från både ensamkommande och barn i familj handlar om upprepade flyttar. Barn och unga berättar att de bott på många ställen sedan de kom till Sverige.

Sabira som flyttat många gånger berättar: ”Jag tycker inte det är bra eftersom man kommer till ett ställe, man skaffar sig vänner och bekanta, och sen man lär sig gå i skolan, och så fort man blivit bekant med några och sen flyttar man till annat ställe. Och sen är det samma sak där. Och sen när man lärt känna några där och flyttas till tredje stället, det är inget bra. Och sen när man går i skolan och när man läser sina böcker, man funderar hela tiden var man ska flytta nästa vecka.”

Aamil sammanfattar känslan av att flyttas runt mellan olika boenden och platser, ”Det kändes som att vi är djur och att man har byggt stall efter stall”. Tamir har en liknande känsla: ”Det är inget vidare liv, man kan säga. Hos oss i våra hemtrakter man säger att det är hundens liv. Hundarna är ute. Det är hundlivet.” Saaim berättar att hon är rädd för att flytta: ”Men flytta hela tiden, det känns inte bra. Jag känner mig bara rädd att flytta hela tiden.”

Barn på anläggningsboenden berättar även om problem och brister på boendet. Det kan till exempel handla om trångboddhet och om att det saknas plats att göra läxor. Aden berättar: ”Alltså det är så trångt. [...] Vi är tio personer och de små barnen skriker och så här. Och man kan inte få sova i fred för någon av småbarnen skriker. Och det jobbiga är att man får tränga in sig lite i rummen.”

På anläggningsboenden, SiS-institutioner och många HVB uppfattas maten som

132. SiS, Statens institutionsstyrelse, är en statlig myndighet som bedriver individuellt anpassad tvångsvård med bland annat särskilda ungdomshem.

ett problem. Dabir säger: "Det var kokött. Det var lammkött. Men det var inte slaktat på ett islamiskt sätt. Det betyder halal. Alla familjer här valde att ta bara bröd och frukt när det inte är halalkött." Badru berättar att han inte fått spara mat för att äta efter tiden för fastan under ramadan: "Till exempel fastar jag [under] ramadan, men de respekterar inte det. Och jag säger till dem att ni ska lämna maten [så att jag kan äta senare], men de lämnar inte mat åt oss." Andra barn berättar att de fått möjligt bröd eller halvkökt mat.

Ett annat problem som barnen berättar om är att de känner sig otrygga på sina boenden. Det handlar om anläggningsboenden, HVB och SiS-institutioner, även om otryggheten ser olika ut. Bråk och konflikter mellan de boende skapar rädsla och får många barn att undvika vissa utrymmen och begränsar deras frihet. Majd berättar: "Och alla som är ensamma [män] brukar slåss, men inte familjer. De har tatueringar på kroppen och så dricker de och så kommer de hit och börjar bråka med folk". Lucy berättar om hur rädd hon är på sitt anläggningsboende: "Jätterädd. När vi sover [går brand] larmen och det skriks jättemycket."

Flickor och minoriteter utsatta

Flickor och barn som utgör någon form av minoritet på boendet, till exempel för att de pratar ett annat språk, kan vara särskilt utsatta. Nora berättar: "I början var det mycket svårt för oss. Vi är afghaner, det finns mycket fördomar mot afghanska flickor." Ibland väljer Nora att inte gå och äta i matsalen för att undvika fördomar och kommentarer.

Andra flickor beskriver att de undviker platser och aktiviteter som män befinner sig på och det leder till att de stannar mycket på sina rum. Även andra minoriteter berättar om våld, fördomar och misstänksamhet från andra på boendet. Det leder ofta till att de isolerar sig på sina rum. Denna isolering förstärks av att de ofta saknar någon att prata med.

Barn och unga berättar också om personalen på de olika boendena. En del barn berättar om bra och stödjande personal. Men andra barn har inte samma positiva erfarenhet av personalen. Dagan och Leen berättar: "Så du vet någon som jobbade här i matsalen, han knuffade barn och var jätteelak mot barnen." Abdubakr berättar: "En av personalen här, den personen som behandlat oss väldigt illa, har sagt massa fula ord, svärdomar och sagt många, många fula ord till mig och svär på min bror och mina kusiner."

Barn och unga berättar också om sin vardag och fritid på boendet. Fritidsaktiviteter beskrivs av barnen som något som får dem att må bra, en del har fritidsaktiviteter som en tydlig strategi för att glömma. Så här säger Dabir: "[...] när man spelar fotboll till exempel med kompisarna, då glömmar vi det här som gör ont." När andra barn pratar om sin fritid handlar det snarare om bristen på aktiviteter. Dagan och Leen berättar: "Det känns jättetråkigt. Vi har inte mycket att göra här. Det enda vi gör, vi spelar lite fotboll. Sen vuxna och barn samlas ute på gården. Inget annat som vi gör." Passiviteten är speciellt uttalad på SiS-institutionerna där att titta på tv ofta framstår som det enda som finns att göra.

När ekonomi nämns av barnen är det främst när denna är knapp. Ekonomi hänger ihop med fritiden. Nora berättar att det ekonomiska stödet som de får inte räcker till någon idrottsaktivitet: "Vi måste betala för egna pengar, egna fickpengar, för de där idrotterna som kostar pengar, och våra pengar är så lite så det blir inte så mycket kvar till idrott. Vi får 700 kronor¹³³ i mån här, vad heter det, konto. Och för de 700 måste vi köpa kläder, vi måste köpa schampo, såna här saker och ting, så det blir inte så mycket kvar."

Svårt att få hjälp

För barn som saknar vårdnadshavare ansvarar socialtjänsten för barnets placering och andra former av stöd som barnet kan behöva. Huraïra berättar om sin kontakt med socialtjänsten: "Första gången [vi ses] lär vi känna varandra, sen frågar [de] hur situationen är. Men sen efter att det [...] följer de en, de får rapporter från personalen, och de frågar om man är sjuk och hur man har det i skolan och allt."

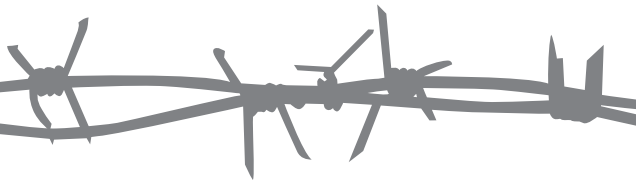
Andra berättar att de bett om hjälp från både den gode mannen och socialtjänsten men inte fått hjälp någonstans. Fahim, som försökt ta sitt liv, berättar: "Visserligen jag har framfört också mina önskemål genom ombud och sen till socialtjänsten, att visst behöver jag stöd... Jag har till och med sagt till min gode man och även till socialtjänsten 'jag behöver stöd'. Socialtjänsten de har inte ansvarat, men god man sa att 'avvakta, vi får se'."

Pascal berättar att det är svårt att veta vad han kan få för hjälp: "Faktiskt jag vet inte vem ska jag vända mig till. Jag pratar med vem som helst, de säger 'du måste prata med socialen'. Och när jag pratar med socialen de säger att 'det har inte med oss att göra'. Jag börjar att bli knäpp alltså, för jag tittar bara på väggen och tänker och tänker."

Ett annat tema i barnens berättelser är samarbetet mellan god man och socialtjänst. Isahq berättar: "Jo, precis, för min god man har kontakt med min sekreterare på socialtjänsten och om det är någonting jag behöver så brukar de kunna prata med varandra om det. Min gode man sa 'så fort du har några behov, var snäll och framför dem så ska vi se om du har rätt, berättigad till att få dem behoven tillgodosedda eller inte'. [...]"

Barn och unga berättar också om hur stödet försvinner när de fyller 18 år, eller skrivs upp till 18 år. En pojke berättar: "Och det är så att det är faktiskt det här problemet också att när de skriver upp ens ålder, då är det att man har inte längre kvar god man och man har inte längre kvar samma socialhandläggare och sen till och med det offentliga ombudet, det juridiska ombudet, när man försöker ringa dem, de inte ens svarar när man försöker komma i kontakt med dem. Det är så olika bland dem också. Och när man har den personen som är ens juridiska ombud som ska företräda en och när de inte ens svarar, vart ska man vända sig till? Vem kommer hjälpa en när man inte kan språket heller?"

133. Flera barn nämner denna siffra, vilket vi tolkar som dagersättning från Migrationsverket. Dagersättningen för en ensamstående vuxen är 24 kr/dag, vilket på en månad med 30 dagar blir 720 kronor. För barn ska dagersättningen utökas med ytterligare 12 kr/dag. Dagersättningen ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror, samt utgifter för hälso- och sjukvård, tandvård samt läkemedel. www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Medan-du-vantar/Ekonomiskt-stod.html Hämtad 20170213.

Stora brister i barns skydd

Barn och ungas erfarenheter av boende och andra aspekter av sin vardag har flera gemensamma teman. Upprepade flyttar är ett återkommande tema. Barn som har fått flytta en eller flera gånger är tydliga med hur detta påverkar dem. Enligt FN:s barnrättskommitté ska ensamkommande barn, för att garantera kontinuitet i omvårdnaden och av omsorg för barnets bästa, inte behöva flytta – om det inte är den bästa lösningen för ett enskilt barn.¹³⁴ FN:s barnrättskommitté talar också om vikten av långsiktiga lösningar för barnet som säkerställer hens skyddsbehov.¹³⁵ Detta är förstås viktigt även för barn som kommer med sina föräldrar.

Både ensamkommande barn och barn i familj beskriver utsatthet på grund av ursprung eller tillhörighet till en viss språkgrupp och kön. Att inte känna sig trygg i sitt hem på grund av kön, nationalitet, språk, religion eller liknande är en form av diskriminering som strider mot barnkonventionens artikel 2. Flickor och pojkar berättar om sådan otrygghet på anläggningsboenden¹³⁶, där till exempel män ”tar över” ytor och aktiviteter och att barn är rädda på grund av vuxna som dricker alkohol och bråkar.

Enligt barnkonventionen har barn rätt att känna sig trygga, i synnerhet i sitt hem.¹³⁷ Barnombudsmannen anser att det barn och unga har berättat för oss om otrygghet är mycket allvarligt. Det gäller både ensamkommande barn och barn som har sin familj med sig.

Barn och unga beskriver också olika brister i boendet. Trångboddhet är ett problem för många barn i familj. Ensamkommande barn som bor på HVB tar upp personalens bemötande och att de inte tar hänsyn till särskilda matbehov, som halal-slaktat kött eller anpassade mattider under fasteperioder. Barns hälsa och utveckling påverkas av miljön de lever i.¹³⁸

Det barn och unga berättar om sin situation på boendena kan tyda på att deras rätt till en skälig levnadsstandard¹³⁹ och rätten till överlevnad och utveckling¹⁴⁰ i barnkonventionen inte tillgodoses.

134. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 6 (2005) Behandlingen av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet. punkt 40.

135. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 6 (2005) Behandlingen av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet. punkt 79.

136. På Migrationsverkets anläggningsboenden bor såväl barnfamiljer som ensamstående vuxna. Barnfamiljer får bo i egna lägenheter/rum, medan ensamstående får dela. Utöver det finns inga regleringar kring till exempel att barnfamiljer inte ska bo tillsammans med ensamstående asylsökande. www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Medan-du-vantar/Boende.html. Hämtad 20170213.

137. Barnkonventionen. Artikel 19. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 13 (2011) Barnets rätt till frihet från alla former av våld. Punkt 34–35.

138. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 4 (2003) Ungdomars hälsa och Utveckling inom ramen för konventionen om barnets rättigheter. Punkt 14 och FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 7 (2005) Genomförandet av barnets rättigheter under tidig barndom. Punkt 10.

139. Barnkonventionen. Artikel 27.

140. Barnkonventionen. Artikel 6. Enligt artikel 6 i barnkonventionen ska konventionsstaten till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling. FN:s barnrättskommitté betonar att ”utveckling” ska ses som ett holistiskt begrepp som omfattar hela konventionen, se: UNICEF. Handbok om barnkonventionen. 2008 och FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 15 (2013) om Barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa. 2013, avsnitt II.

Både ensamkommande barn och barn som kommit med sina familjer berättar om upprepade flyttar. Det är Migrationsverket som placerar barnfamiljer och i dagsläget finns ingen särskild reglering för att undvika att barnfamiljerna flyttas.¹⁴¹ Men Barnombudsmannen anser att det som barn berättar om flyttar är orimligt. Det behövs enligt vår mening ett tydliggörande kring barnets rätt till långsiktighet i sitt boende för att leva upp till barnkonventionen.

Barn i familj beskriver hur andra vuxna på boendet skrämmer dem genom sitt beteende. Barnombudsmannen anser att detta är oacceptabelt. För att säkerställa barnets rätt till trygghet och skydd ska barnfamiljer, enligt vår mening, aldrig placeras tillsammans med ensamma, vuxna asylsökande. Barnombudsmannen anser också att personal som arbetar på dessa boenden, oavsett arbetsuppgift, ska ha skyldighet att lämna in ett registerutdrag före anställning.¹⁴² Det måste även tydliggöras att personalen på alla typer av boenden har anmälningsplikt till socialnämnden om de misstänker att ett barn far illa.¹⁴³

Barnombudsmannen har uppmärksammat allvarliga brister i skyddet av de ensamkommande asylsökande barn som uppger att de är gifta när de kommer till Sverige. I flera fall har socialtjänsten, när de placerat barnet, tillåtit att barnet bor hos den person som barnet uppger sig vara gift med, även initialt. Detta utan att godtagbara skyddsutredningar gjorts.¹⁴⁴ Dessutom har äktenskapet i flera fall godtagits av såväl Migrationsverket som socialtjänsten, enbart utifrån muntliga uppgifter från barnet och/eller den medföljande vuxne och utan några skriftliga handlingar som stöder påståendet.¹⁴⁵ En orsak som identifierats till den uppkomna problematiken är att Sverige har olika måttstockar för om ett äktenskap godkänns beroende på om barnet har sin hemvist i Sverige eller kommer hit som asylsökande.¹⁴⁶

Långsiktighet eftersträvas

Ensamkommande barn berättar om både upprepade flyttar, otrygghet och att de inte vet vem de kan vända sig till för stöd.¹⁴⁷ Den stora ökningen av ensamkommande barn under 2015 ledde till ökat tryck på socialtjänsten. Situationen försvårades av att socialtjänsten i många kommuner sedan länge befunnit sig i kris och att tidigare identifierade systemfel i den sociala barnvården inte åtgärdats.¹⁴⁸

141. www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Medan-du-vantar/Boende/Bo-hos-Migrationsverket.html Hämtad 2017-02-13.

142. Enligt uppgift från Migrationsverket finns ingen sådan skyldighet idag.

143. Socialtjänstlagen. 14 kap 1 §, och Socialstyrelsen. Anmälningskyldighet om missförhållanden som rör barn. 2004. Sid 27.

144. Barnombudsmannen. Skyddet mot barnäktenskap måste stärkas. Skrivelse ställd till justitieminister Morgan Johansson. 2016-07-08. Sid 1.

145. Migrationsverket. Är du gift? Utredning av handläggning av barn som är gifta när de söker skydd i Sverige. 2016. Sid 10.

146. Barnombudsmannen. Skyddet mot barnäktenskap måste stärkas. Skrivelse ställd till justitieminister Morgan Johansson. 2016-07-08. Sid 5.

147. En orsak till att barnen flyttat så mycket är att avsaknaden av en plan, kring hur det jämförelsevis stora antalet ensamkommande barn som anlände hösten 2015 skulle placeras. Detta ledde till att kommuner placerade barn i en annan kommun än den de anvisats till. Dessa barn togs sedan "hem" när det åter fanns plats i kommunen. Under 2015 var 34 % av alla asylsökande ensamkommande barn placerade i en annan kommun än den som Migrationsverket hade anvisat barnet till. Men detta är inte hela förklaringen, många ensamkommande barn har också flyttats inom sina kommuner. Se vidare i Ds 2016:21 Ändringar i fråga om sysselsättning för asylsökande och kommunplacering av ensamkommande barn. Sid 13.

148. Se till exempel: Dagens Samhälle Debatt 16 mars 2015 Nu stärker regeringen barnens rättigheter" av Åsa Regnéér och Cecilia Grefve, och SvD Debatt 27 mars 2016 "Socialtjänstens kris kräver lösningar" av Arnesson, K., Börjesson, M., Denvall, V., Johansson, K., Skillmark, M., Wallinder, M.

När det gäller placering av ensamkommande barn har socialtjänsten ett stort ansvar. Långsiktighet i placeringar bör för det första alltid eftersträvas. Här kan förslagen från LVU-utredningen¹⁴⁹ och den av regeringen föreslagna propositionen om att stärka trygghet och säkerhet i vården för placerade barn¹⁵⁰ i viss mån tillämpas. I utredningen framgår att vården ska vara trygg, säker, anpassad efter individens behov och präglad av kontinuitet. Vården ska ges med omtanke. Den ska bygga på respekt för barnets eller den unges människovärde och integritet, och aktning för barnets eller den unges person och egenart.¹⁵¹ När ett ensamkommande barn placeras måste det alltid göras utifrån det enskilda barnets behov, så att det blir den bästa lösningen för det enskilda barnet. Barnet ska också ha möjlighet att uttrycka sina åsikter.¹⁵²

Stöd utreds inte

Barnombudsmannen uppfattar att barn och unga som kommer utan vårdnadshavare betraktas som en homogen grupp. Detta innebär att ordentliga utredningar om vilket stöd i boendet varje enskilt barn har inte görs. Detta var också en av Barnombudsmannens observationer hösten 2015 när vi träffade barn och unga på ankomstboenden.¹⁵³ Barnombudsmannen anser att en utredning inför en placering måste ske snabbt och helst i samband med att barnet registreras som asylsökande. I vår rapport om situationen på ankomstboenden från 2016 förde vi fram att staten bör ha ansvaret för ensamkommande barn vid ankomsten – inte kommunerna som idag.

Vi anser att alla ensamkommande barn ska placeras på särskilda ankomstboenden som lever upp till den standard som krävs enligt barnkonventionen. Där ska finnas team bestående av olika yrkesgrupper, såsom socialsekreterare, läkare och psykologer, som tillsammans utreder barnets behov. Syftet med utredningen är att ta reda på vilket slags boende som passar barnet. Men också om barnet behöver något särskilt stöd, till exempel en professionell god man.

Efter maximalt två veckor ska barnet anvisas till en kommun, som ska ta hänsyn till denna information i socialtjänstens utredning och när vårdplanen för barnet bestäms. Beroende på kön, ålder, sexuell läggning, funktionsnedsättning, svårt trauma eller om barnet varit i en utsatt situation har det olika behov. Därför behövs fler typer av HVB där personalen har kunskap som är relevant för målgruppen.¹⁵⁴

Både ensamkommande barn och barn som kommit med sin familj berättar om hur viktigt det är att ha en meningsfull fritid för att må bra i den svåra situation som barnen befinner sig i. Både flickor och pojkar berättar om brist på sysselsättning. Flickor berättar också att de inte alltid kan ta del av de aktiviteter som faktiskt finns.¹⁵⁵ Detta kan tyda på att de aktiviteter som erbjuds inte är tillgängliga för flickor.

149. Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU (SOU 2015:71). Sid 220 ff.

150. Trygg och säker vård för barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet Prop 2016/17:59. Sid. 28 ff.

151. Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU (SOU 2015:71). Kap 5, särskilt 5.8.2.

152. Barnkonventionen. Artikel 12.

153. Barnombudsmannen. Barn på flykt, barns och ungas röster om mottagande. 2016.Sid 23.

154. FN:s barnrättskommitté har också understrukit att för ensamkommande barn ska kvalificerad personal regelbundet utöva tillsyn och göra bedömningar för att säkerställa barnets fysiska och psykosociala hälsa. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 6 (2005) Behandlingen av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet. Punkt 40.

155. Barnombudsmannen. Nyanlända barns hälsa delrapport i Barnombudsmannens årstema 2017 – Barn på flykt. 2017. S. 17.

Enligt barnkonventionen har barn rätt till meningsfull fritid, lek och rekreation anpassad efter hens ålder. Barn har också rätt att delta i det kulturella och konstnärliga livet.¹⁵⁶ För barn som upplevt krig och katastrofer kan lek, rekreation och kulturaktiviteter spela en viktig terapeutisk och rehabiliterande roll och hjälpa barnet att återfå en känsla av normalitet och glädje. Det kan hjälpa barn på flykt att övervinna emotionell smärta och återfå kontrollen över sina liv.¹⁵⁷ Utifrån barns berättelser och våra egna observationer på boenden anser Barnombudsmannen att mer behöver göras för att säkerställa barnets rätt till en meningsfull sysselsättning.¹⁵⁸

Vissa av de unga vi träffat berättar om hur allt stöd försvinner när de fyller 18 år, eller får sin ålder uppskriven till 18 år av Migrationsverket.

Barn som vi har träffat berättar också om en knapp ekonomi. Asylsökande i Sverige får en dagersättning, som har fastställts av regeringen. Denna dagersättning ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror. Den ska också täcka utgifter för hälso- och sjukvård, tandvård och läkemedel. För en barnfamilj halveras bidraget den får för barnen från och med det tredje barnet.¹⁵⁹

Sverige fick 2015 kritik av FN:s barnrättskommitté för att dagersättningen inte justerats sedan 1994 och rekommenderades att höja dagersättningen. FN:s barnrättskommitté uppmanade också Sverige att skyndsamt vidta åtgärder för att säkerställa att ersättningen inte minskas för familjer med fler än två barn.¹⁶⁰

Vissa av de unga vi träffat berättar om hur allt stöd försvinner när de fyller 18 år, eller får sin ålder uppskriven till 18 år av Migrationsverket. Vi ser att detta många gånger sätter de unga personer vi träffat i en mycket svår situation och ställer oss undrande kring hur detta hanterats. Barnombudsmannen noterar att det finns rutiner och riktlinjer för vilket stöd ungdomar får inför att de blir 18 år, men det tycks oklart vilket genomslag dessa får i praktiken.¹⁶¹

156. Barnkonventionen. Artikel 31.

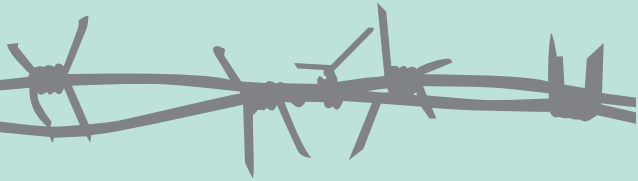
157. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 17 (2013) om barnets rätt till vila, fritid, lek och rekreation samt till det kulturella och konstnärliga livet. Punkt 53.

158. Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. 4 §. Här framgår att Migrationsverket ska säkerställa att asylsökande på deras boenden får en meningsfull vistelse. I förhållande till ensamkommande barn tas dock inte rätten till lek, rekreation och fritid upp i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hem för vård och boende (HSLF-FS 2016:55,7 kap 1). Det framgår att lokalerna ska vara anpassade för den verksamhet som ska bedrivas, men inget specifikt om meningsfull vistelse, på det sätt som Migrationsverket understryker.

159. Förordning (1994:361) om mottagande av asylsökande m.fl. 5 §.

160. Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges femte periodiska rapport. CRC/C/SWE/CO/5. Punkt 47–48.

161. Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande. 3 § och Socialstyrelsen. Ensamkommande barn och unga handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter. 2016. Sid. 49–50. Se även förslag i Regeringskansliet promemoria 2016-06-21 Ett nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga. Om dessa genomförs har kommunerna endast rätt till ersättning för vård efter 18 år om vård ges enligt LVU eller på grund av motsvarande vårdbehov som kan tillgodose enligt Socialtjänstlagen 29 kap 3 §.

”Det är viktigt att kommunerna tar sitt ansvar”

FOTO: PRIVAT

Under 2016 besökte Inspektionen för vård och omsorg (IVO) samtliga 1 100 boenden för ensamkommande barn. Fokus för tillsynen var att titta på barnens trygghet och säkerhet.

– På det stora hela fungerar verksamheterna bra. Barnen säger att de trivs och känner sig trygga, att de får hjälp med det som de behöver och att personalen bryr sig om dem, berättar Annika Algeblad som är enhetschef på IVO i Örebro.

Men det fanns också brister, visade tillsynen. Den vanligaste är att hem för vård eller boende (hvb) anställer personal utan att kontrollera om de förekommer i belastningsregistret.

Det krävs särskild kompetens för att möta de behov som ensamkommande barn har. Många boenden har anställt socionomer och utbildat personalen i traumamedveten omsorg för att kunna bemöta barnen på ett bra sätt, förstå deras situation och se om något barn behöver få kontakt med barn- och ungdomspsykiatri.

– Samtidigt såg vi att personalen i många boenden inte har tillräcklig utbildning, konstaterar Annika Algeblad.

Kommunerna har ansvar för att följa upp alla barn som de placerar, oavsett om barnen bor på hvb eller i familjehem. Under 2017 ska IVO granska hur kommunerna skött sitt uppdrag när det gäller att följa upp barn placerade på hvb.

– Vår tillsyn ger en ögonblicksbild vid tillfället för inspektionen. Därför är det viktigt att kommunerna tar sitt ansvar både inför och under placeringen, har kunskap om vad de ska göra och resurser att utföra det, fortsätter Annika Algeblad.

Omflyttningar granskas

Socialtjänstlagen är tydlig med att vården för placerade barn ska präglas av långsiktighet, trygghet och säkerhet. Men på senare tid har många ensamkommande barn ryckts upp från en trygg tillvaro och tvingats flytta till den kommun som haft det formella ansvaret för dem.

Möjligheten att överklaga beslutet har varierat, konstaterar Annika Algeblad som välkomnar att Justitieombudsmannen nu granskar kommunernas handläggning av ensamkommande barn.

– JO:s utlåtande väger tungt och det ger oss vägledning när vi sedan fattar besluten.

En viktig uppgift för IVO är att informera barnen om deras rättigheter, och vilka möjligheter som finns att överklaga ett beslut som man inte är nöjd med.

– Man kan inte alltid få som man vill, men alla ska kunna få sin sak prövad av socialnämnden och ha möjlighet att överklaga beslutet om man inte är nöjd.

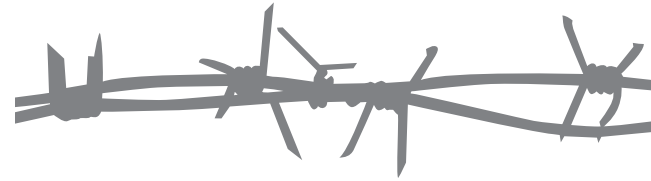
I många fall tvingas de ungdomar som fyllt 18 lämna sin hemkommun och flytta till något av Migrationsverkets boenden för vuxna – ibland i en annan del av Sverige. Men enligt Annika Algeblad kan den som har behov av fortsatt stöd ansöka om att få vara kvar på sitt boende. Detta är viktigt att känna till, menar hon.

IVO:s inspektörer vittnar om en stor oro på boendena, bland både ungdomarna och personalen. Barn som mår dåligt har svårt att få hjälp av barn- och ungdomspsykiatri.

– Köerna är långa och det finns inte alltid behandling för de trauman som barnen bär med sig och den ångest många känner inför framtiden, konstaterar Annika Algeblad.

” Köerna är långa och det finns inte alltid behandling för de trauman som barnen bär med sig och den ångest många känner inför framtiden.

” Först ska jag lära mig svenska och sen börja lära mig något yrke. Jag har en chans nu, jag har två år på mig och kommer göra detta.

Alla barn som befinner sig i Sverige annat än tillfälligt har rätt till utbildning på samma villkor.¹⁶² Förverkligandet av denna mänskliga rättighet i mottagandet av barn på flykt är grundläggande för barnets möjligheter att integreras i samhället och utöva sina mänskliga rättigheter nu och i framtiden.

Ett genomgående tema i barnens berättelser är att de fått vänta länge på att börja skolan. Raakin berättar: ”Ja. Jag har också bott i Sverige i sex månader. [...] Och sen, jag har inte börjat gå i skolan heller än.” I en grupp barn beskriver barnen att de fått vänta olika länge. En av dem har fått börja skolan efter en månad, en annan fick börja efter fyra månader och en tredje väntar fortfarande efter sex månader. Shahdi, som är den som ännu inte fått börja skolan, beskriver sin väntan: ”Jag bara sitter hemma ... Det är inte så bra. Jag behöver gå i skolan.” I en annan grupp barn berättar en flicka, Farida, att hon inte heller fått börja skolan, trots att hon varit i Sverige i flera månader och trots att pojkarna i samma grupp har fått börja. Farida säger att det är ”inte bra” och börjar sedan gråta.

Ett annat tema i barnens berättelser är hur nöjda de är när de väl får börja skolan. Saidah berättar: ”Lärarna. Vi älskar jättemycket lärarna.” Andra berättar att skolan gett dem möjlighet att få vänner. Kaif berättar: ”Jag var ensam och jag hade inga kompisar. Men sen efter att jag började gå i min klass så lärde jag känna kompisar.” Makin, som går i förskoleklass, säger att han älskar att leka på skolgården: ”Jag älskar att leka ute.”

Barnen berättar om hur viktigt de tycker att det är att lära sig svenska, Maha och Abdesalam säger: ”Mest önskar jag mig att lära mig det här språket faktiskt. [...]” Andra barn berättar att det är viktigt att gå i blandade klasser. Baghel säger: ”Det är bättre man hamnar i olika klasser och inte bara invandrare alla i samma klass, då pratar de nästan samma språk alla.”

En del barn har inte fått börja i en vanlig skola, utan i en undervisningsgrupp på boendet. Abubakr berättar: ”Ja, för oss det var så att vi har inte varit i någon vanlig klass i skolan. Vi har varit i den här som är bara för nyanlända, det är flyktingar som är där. Det är inte riktig skola. Det är bara någonting som de börjar med, de nyan-

162. Skollagen 7 kap.2-3§§ och 29 kap.2-3§§.

lända.” Ett annat barn i gruppen berättar också att de inte fått gå så länge i skolan: ”Jag brukade bara gå på eftermiddagar.”

För en del barn är det första gången de överhuvudtaget går i skolan. Kaden berättar: ”Jag har ingen favorit i Sverige, för att jag har inte läst, inte gått i skolan tidigare. Hade jag gjort det så hade jag kunnat säga till dig att det här är favoritämnet, men nu vill jag veta allt, jag vill lära mig allt. Först ska jag lära mig svenska och sen börja lära mig något yrke. Jag har en chans nu, jag har två år på mig och kommer göra detta.”

Barn och unga beskriver hur det fungerar i skolan. Vissa barn berättar att den inledande förberedelseklassen inte är anpassad efter deras kunskaper. Milena berättar: ”Det var jättejobbigt för mig, för där i skolan, måste man stanna i förberedelseklassen i ett år. Och det tar olika tid för olika personer. Man kan inte bara säga ett år, sen får du börja i vanlig klass.[...]”

” Jag mådde inte bra av den här flytten faktiskt. Man vänjer sig på vilket ställe man skaffar sig vänner och sen blir man plötsligt flyttad till nytt ställe. Då börjar man på nytt, så att säga.

Dabir berättar om att det ibland finns tolkar i skolan som kan hjälpa till: ”Vi har olika lektioner och det finns en tolk från Irak som jobbar i skolan, och som hjälper oss att översätta vissa saker. Han hjälper oss. Om vi inte förstår någon läxa eller någonting, så brukar han hjälpa oss med att förstå.”

Barnen berättar om olika saker som påverkar dem i skolan. Saaim berättar om oron kring asylprocessen: ”Den här oron, jag tänker på det och sen i och med jag inte sover på nätterna, då är jag jättetrött på dagarna. Jag kan inte sova när det går så mycket runt i mitt huvud.” Barnen beskriver även kränkningar och utsatthet i skolan. Milena berättar: ”För att det var en jobbig kille, en jättejättejobbig. Han sa dåliga saker. Han störde mig. Han sa så här ”jävla arab, jävla syrian, jävla kristen”. Och han slog min bror. Och det värsta var att läraren inte sa någonting.”

Andra barn beskriver hur ständiga flyttar påverkar deras skolgång. Tamir berättar: ”Jag mådde inte bra av den här flytten faktiskt. Man vänjer sig på vilket ställe man skaffar sig vänner och sen blir man plötsligt flyttad till nytt ställe. Då börjar man på nytt, så att säga.” Trångboddhet är en annan sak som påverkar skolan, eftersom det kan vara svårt att hitta en lugn plats för läxläsning. Turki säger: ”Vi kan inte bo i ett rum. Min mamma är sjuk och vi har bara ett rum. Och det finns inte möjlighet för oss att läsa.”

Barn på flykt får inte diskrimineras

Rätten till utbildning regleras i artikel 28 och 29 i barnkonventionen. Barn på flykt ska ha full tillgång till utbildning i det land de har anlänt till, något som FN:s barnrättskommitté understrukit. Tillgången ska ske utan diskriminering och med god kvalitet, även för barn med särskilda behov.¹⁶³ Barnen ska skrivas in i skolan så snart som möjligt och få hjälp att maximera sina inlärningsmöjligheter. De ska få stöd i att utveckla sitt modersmål och bör kunna skriva in sig på reguljära utbildningar. Det ska också finnas undervisningsprogram för mindre barn.¹⁶⁴

FN:s barnrättskommitté har rekommenderat Sverige att säkerställa att barn ”i transit” får full tillgång till utbildning. Dessutom rekommenderas Sverige att vidta åtgärder för att minska antalet barn på flykt som hoppar av skolan och ge dem som gjort det möjlighet att återuppta studierna.¹⁶⁵

Vad säger lagen?

Asylsökande barn har rätt till utbildning från 6 års ålder.¹⁶⁶ Asylsökande barn har rätt till förskola på samma villkor som alla andra barn i Sverige.¹⁶⁷ För rätten till gymnasiestudier krävs det att ungdomen påbörjat dessa innan hen fyllt 18 år.¹⁶⁸ Rätten till utbildning gäller även sedan barnet fått ett avvisnings- eller utvisningsbeslut.¹⁶⁹ Det är den kommun där barnet vistas som är ansvarig för att erbjuda skolgång, och bör göra detta inom en månad efter att barnet anlänt.¹⁷⁰ Elever ska få stöd för att så bra som möjligt tillgodogöra sig utbildningen och nå dess mål.¹⁷¹ Skolan ska kartlägga och bedöma varje elevs förkunskaper och behov. Alla barn som behöver det ska erbjudas särskilt stöd,¹⁷² exempelvis studiehandledning på modersmålet.¹⁷³

163. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 6 (2005) Behandlingen av ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar utanför ursprungslandet. Punkt 41.

164. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 6 (2005) Behandlingen av ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar utanför ursprungslandet. Punkt 42.

165. FN:s barnrättskommitté. Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges femte periodiska rapport. 2015. Punkt 52.

166. Skollagen 9 kap 5 §.

167. Skollagen. 8 kap 3–4 §§ och 29 kap 2–3 §§.

168. Skollagen 29 kap 3 §.

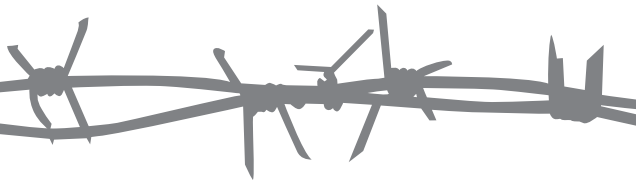
169. Skollagen 29 kap 4 §.

170. Skolförordningen 4 kap 1 a §.

171. Skollagen 3 kap 3 §.

172. Skollagen 3 kap 8–10 §§.

173. Skolförordningen 5 kap 4 §, Gymnasieförordningen 9 kap 9 §.

Skolan viktig i en osäker tillvaro

Barn och unga berättar att de fått vänta länge på att börja skolan, vilket skapar frustration hos dem. Barn på samma boende, även i samma syskonskara, har fått vänta olika länge på att börja skolan. I flera av dessa fall är det flickor som fått väntat längst. En del av barnen har ännu inte fått börja skolan när vi träffar dem, trots att de varit i Sverige i upp till sex månader och berättar att de inte har något att göra och blir ledsna när de "bara sitter hemma".

Asylsökande barn har rätt att gå i skolan på samma villkor som andra barn i Sverige.¹⁷⁴ Men de omfattas inte av skolplikt, vilket Barnombudsmannen anser är problematiskt. Det innebär att kommunerna inte har något uppsökande ansvar och att det är barnets vårdnadshavare respektive den gode mannen som avgör om de vill låta barnet nyttja rätten till utbildning. Barnets hemkommun ansvarar för att barnets rätt till utbildning tillgodoses.¹⁷⁵ Vid vår dialog med Skolverket om uppföljning av barn som försvinner framkom också att skolorna inte följer upp skolfrånvaro bland asylsökande barn på samma systematiska sätt som för barn med skolplikt.¹⁷⁶

Asylsökande barn ska tas emot i grundskoleutbildningen eller erbjudas plats i gymnasieutbildning så snart det är lämpligt med hänsyn till deras personliga förhållanden. Enligt skolförordningen bör detta ske senast en månad efter ankomsten. Men om det inte är möjligt får det ta längre tid.¹⁷⁷ Exempelvis när många nyanlända kommit till en kommun på kort tid eller barnet fått plats i en anvisningskommun mer än en månad efter ankomsten. Barnombudsmannen anser att otydligheten i de nuvarande bestämmelserna har lett till att asylsökande barn i vissa fall fått vänta orimligt länge på att börja skolan.

Plats för samvaro

Det barn och unga beskriver för oss visar att skolan fyller många olika funktioner. Skolan är bland annat en plats för att lära sig svenska, träffa kompisar och ha något att göra. Vissa barn ser skolan som något de vill satsa på, en chans till utbildning och ett bättre liv. Utifrån våra samtal med barn kan vi dra slutsatsen att skolan är mycket viktig. Det är därför lätt att förstå den frustration som väntan på skolstart

174. Se skollagen 7 kap. 2 §. Asylsökande barn har rätt till utbildning från och med förskoleklass fram till avslutade gymnasiestudier, om gymnasieskolan påbörjas innan barnet fyllt 18 år.

175. Med hemkommun avses den kommun där barnet är folkbokfört, men enligt 29 kap. 2 och 6 §§ skollagen är det vistelsekommunen som är barnets hemkommun.

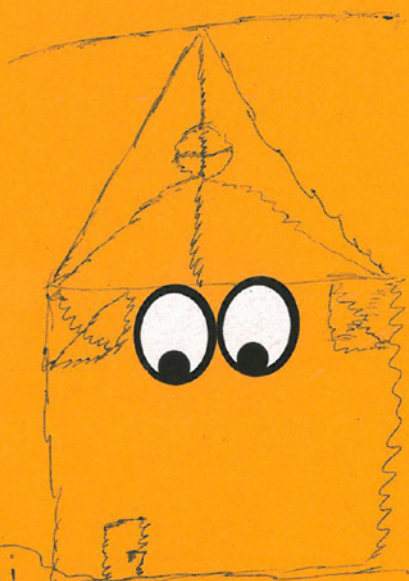
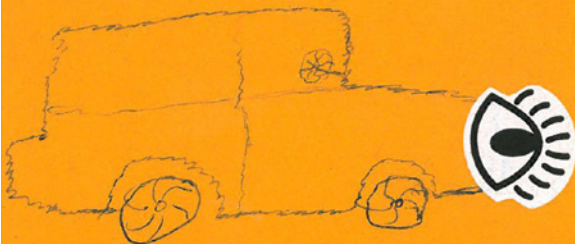
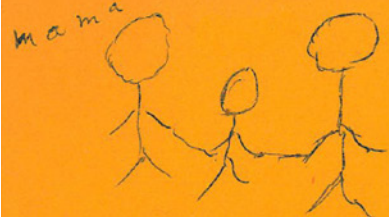
176. Barnombudsmannen. Nationell handlingsplan för att stärka skyddet för ensamkommande asylsökande barn. 2015, sid. 6.

177. Skolförordningen 4 kap. 1 a § och Gymnasieförordningen. 12 kap. 14 §.

mama

Papa

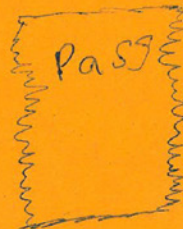
1

Thai boxing

Jag vill bli Läkare

skapar hos barnen. Barnombudsmannen anser att denna väntan kan utgöra ett hinder i barnens rätt till utbildning. I barnens berättelser ser vi att viktig tid går förlorad och att barnen ibland förlorar sin motivation och vilja att lära sig.

Några barn har till en början fått undervisning utanför den ordinarie skolan och i mindre omfattning än ordinarie undervisningstid. När barnen väl börjat skolan berättar de flesta av dem att de börjar i en förberedelseklass. Barn berättar att det går bättre och fortare att lära sig svenska när de får gå i en klass där det också finns barn som är födda i Sverige.

Enligt skollagen ska undervisning i förberedelseklass så långt som möjligt äga rum i nära anslutning till annan undervisning. Utgångspunkten ska dock vara att eleven så snart som möjligt ska delta fullt ut i ordinarie undervisning i alla ämnen.¹⁷⁸ Skollagen anger också att en nyanländ elevs skolgång minst ska motsvara den tid som övriga elever i den årskursen har rätt till.¹⁷⁹

Barn och unga som vi pratat med berättar om att de fått tolkhjälp, eller använder översättningsprogram på Internet för att underlätta undervisningen. Det är inte tydligt i barnens berättelser om de får studiehundledning på sitt hemspråk.¹⁸⁰ Skolinspektionen har i en granskning visat att många av de skolor som granskats uppvisar allvarliga brister i sitt sätt att hantera denna handledning, trots att språkutvecklingen tydligt gynnas.¹⁸¹

Barnombudsmannen anser att rätten till utbildning är grundläggande för barnen både nu och i deras framtida liv. Att delta i skolans ordinarie undervisning, och få rätt stöd, är därför mycket viktigt för barnets lärande och integrering i samhället.

Många uppbrott

De barn och unga som vi har träffat berättar att när de väl får börja skolan är det inte säkert att de får stanna en längre period. Ständiga flyttar är återkommande i barnens berättelser och innebär att många fått byta skola ett flertal gånger. Detta hindrar barnets möjligheter att tillfullo ta till sig utbildningen, rota sig och känna trygghet.

Vissa barn och unga har också berättat för oss om kränkningar och utsatthet i skolan, vilket Barnombudsmannen anser är allvarligt och ett hinder mot barnens rätt till utbildning. Det framgår tydligt av skollagen att skolan ska ha nolltolerans mot kränkningar och att skolan måste agera direkt. Ytterst ansvarig är kommunen eller ägaren av en friskola.¹⁸²

Barn och ungas skolgång påverkas av att befinna sig i en asylprocess. Sömnsvårigheter och oro över att inte få stanna i landet gör det svårt att fokusera i klassrummet och påverkar barnets koncentration och inläring. Samtidigt beskriver

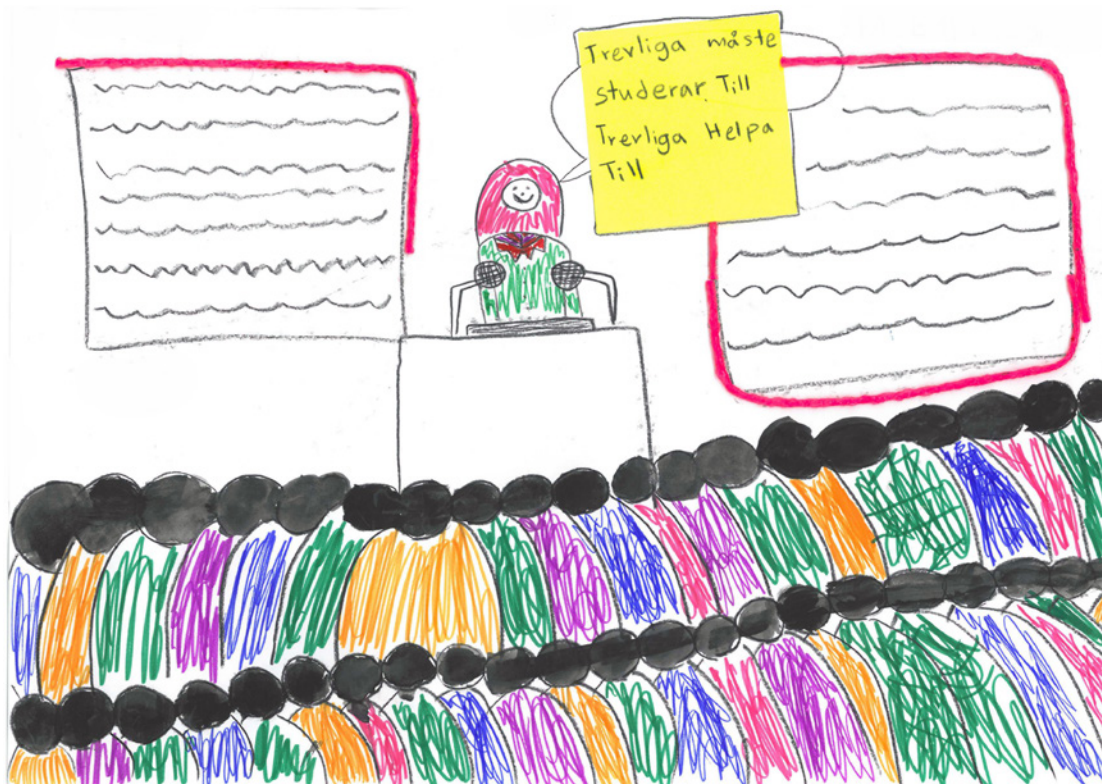
178. Skollagen. 3 kap. 5e§.

179. Skollagen. 10 kap. 5§, 11 kap.7 §, 12 kap. 5§ och 13 kap. 5§.

180. Studiehundledning på modersmålet regleras i 5 kap. 4 § Skolförordningen.

181. Skolinspektionen. Skolinspektionens kvalitetsgranskning. Utbildning för nyanlända elever – rätten till en god utbildning i en trygg miljö. Rapport 2009:3. 2009. Sid 7.

182. Skollagen. 6 kap. 5–10 §§.

barn att skolan fungerar som något som får dem att må bra då de får tillfälle att tänka på annat ett tag. Rutiner och sysselsättning som skolan erbjuder är således något som är viktigt även utifrån barnets mående och möjlighet till återhämtning.

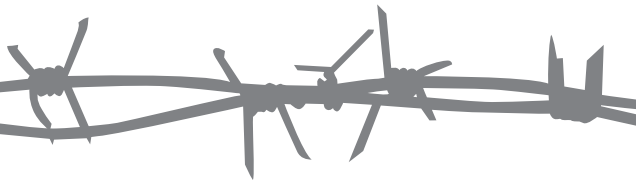
Elevhälsan tar ett stort ansvar för de nyanlända barnens hälsa ur ett brett perspektiv. Det är en av slutsatserna i Barnombudsmannens rapport om nyanlända barns hälsa.¹⁸³ För att stärka möjligheterna att agera när barn och unga är i behov av stöd och vård vid psykisk ohälsa bör elevhälsan få ett utökat hälsofrämjande uppdrag.

Barn och unga som vi har träffat pratar mycket om skolan, oavsett om de fått börja ännu eller inte. De yngre barnens röster om förskola saknas i stor utsträckning. Barnen säger inte att de saknar förskolan på samma sätt som de större barnen berättar att de saknar eller längtar efter att få gå i skolan. De yngre barnen pratar inte heller om att de saknar fritidsaktiviteter som de större barnen kan säga, men de berättar att de "har tråkigt", bara "sitter hemma" eller "bara är" på boendet.

Vid Barnombudsmannens möten med barn på boenden kunde vi också observera att många av de yngsta barnen befann sig på boendena under dagtid och inte på förskola. I vissa fall har vi också pratat med föräldrar som berättat att barnen inte går på förskola. I våra intervjuer med sjuksköterskor som arbetar på barnavårdscentraler, som redovisats i Barnombudsmannens rapport om nyanlända barns hälsa, berättar sköterskorna om understimulans för de yngsta barnen.¹⁸⁴ De menar att det dröjer för barn att få förskoleplats, särskilt för barn under tre år, vilket ytterligare bidrar till understimulans.

183. Barnombudsmannen. Nyanlända barns hälsa delrapport i Barnombudsmannens årstema 2017 – Barn på flykt. 2017. Sid 40.

184. Barnombudsmannen. Nyanlända barns hälsa delrapport i Barnombudsmannens årstema 2017 – Barn på flykt. 2017. Sid 14.

Stärk barnrättsperspektivet i utlänningslagen

Barnrättsperspektivet måste stärkas i utlänningslagen. Det är en av de fyra viktigaste slutsatserna som Barnombudsmannen drar efter våra möten med cirka 600 barn och unga som tagit sin flykt till Sverige.

Vi har lyssnat på barn och unga som berättat om svåra upplevelser i hemlandet och under resan till Sverige.

Många barn har berättat om sina framtidsdrömmar, om hoppet som ställts till Sverige och fristaden här från det barnen upplevt tidigare i sina liv. Men barn har också berättat om asylutredningar där deras asylskäl i form av barnäktenskap, könsstympling, hot om att rekryteras som barnsoldater med flera barnspecifika asylskäl inte fått komma fram, hur utredningar inte utförts på ett barnanpassat sätt och där barnen inte alltid förstått vad som händer.

Barnen har också berättat om ett mottagande som ibland har varit otryggt med stora boenden med främmande vuxna, många flyttar och uppbrott, lång väntan på att få en god man och en skolgång med förhinder. Alla barn har inte fått börja skolan trots lång tid i Sverige.

Mot bakgrund av det barnen berättat och utifrån våra kompletterande granskningar vill Barnombudsmannen se följande fyra förändringar:

1. STÄRK BARNRÄTTSPERSPEKTIVET I UTLÄNNINGSLAGEN

- ✓ **Barnspecifika former av förföljelse ska tydliggöras som flyktinggrund i lagen.**
- ✓ **Barnets rätt att komma till tals måste stärkas i lagen.**

Det behövs en översyn av utlänningslagen för att säkerställa att den till fullo överensstämmer med barnkonventionen. Det behövs också mer stöd för att säkerställa att tolkningen av den tillfälliga utlänningslagen sker i överensstämmelse med barnkonventionen.

Förföljelse som barn utsätts för måste lyftas fram i utlänningslagen i linje med de rekommendationer som FN:s barnrättskommitté gett till Sverige. Varje barns rätt till en individuell prövning av sina asylskäl måste stärkas.

Barnets rätt att komma till tals och barnets bästa måste också stärkas. Det så kallade olämplighetsrequisitet i paragrafen om barnets rätt att komma till tals i utlänningslagen¹⁸⁵ måste tas bort. Barnets rätt till information måste stärkas.¹⁸⁶

185. Utlänningslagen. 1 kap 11 §.

186. Detta framgår även i betänkandet Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19). Sid 178 ff.

Barnombudsmannen anser att bestämmelsen om barnets bästa¹⁸⁷ måste ges en tydligare koppling till artikel 3 i barnkonventionen. I lagen ska uttryckligen anges att barnets bästa ska utredas och särskilt beaktas i alla fall som rör ett barn. Vid bedömningen av barnets bästa ska hänsyn tas till barnets åsikter.¹⁸⁸

Handläggningen av asylärenden som rör barn måste ha ett tydligt barnrättsperspektiv, detta ska tydligare framgå av lagen och en regel bör därför införas om att Migrationsdomstolen ex officio ska granska att handläggningen varit korrekt.

2. STÄRK BARNRÄTTSPERSPEKTIVET I ASYLUTREDNINGEN

- ✓ **Inrätta barnanpassade utredningsenheter på Migrationsverket.**
- ✓ **Inför en tidsgräns för start av asylutredningar som rör barn.**
- ✓ **Inrätta en särskild inspektion för att säkerställa att Migrationsverkets rutiner och riktlinjer tillämpas rättssäkert och enhetligt.**

Barnrättsperspektivet i asylutredningen måste stärkas. Asylutredningen måste bli bättre anpassad till barn. Vi föreslår därför att barnanpassade utredningsenheter inrättas på Migrationsverket. Migrationsverket behöver utveckla sina metoder för att säkerställa att barn kommer till tals på ett bra och meningsfullt sätt – även yngre barn och barn med funktionsnedsättning.

Barnombudsmannen anser att ambitionen på sikt bör vara att barn alltid ska höras av särskilt utbildade utredare som har tillgång till aktuell landinformation om barns livsvillkor. Tolkar ska också ha särskild kunskap om barn i asylprocessen och barns grundläggande rättigheter.¹⁸⁹ Vi är medvetna om att ett sådant krav tar tid att förverkliga och att det ställer krav på utbildning för tolkar de kommande åren.

För barn är veckor och månader lång tid. Minnen kan blekna, det är därför särskilt viktigt att barns asylutredningar prioriteras. Vi föreslår att det maximalt ska få ta två månader från registrering av en asylansökan tills barnet får komma på asylutredning.

Det är tydligt att det finns stora brister i hur handläggningen av ärenden där barn söker asyl går till. Varken lagar och förordningar eller Migrationsverkets egna rättsliga ställningstaganden och andra föreskrifter följs på ett tillfredsställande sätt.

Barnombudsmannen föreslår därför att det inrättas en inspektion med uppdrag att granska att Migrationsverkets regelverk och rutiner tillämpas som det är tänkt. Inspektionen ska inte gå in i individärenden, utan granska på strukturell nivå. Ett första steg mot inrättandet av en särskild inspektion skulle kunna handla om att ge Statskontoret i uppdrag att göra en systematisk genomlysning av Migrationsverkets tillämpning av regelverk och rutiner.

187. Utlänningslagen. 1 kap 10§.

188. Detta framgår även i betänkandet Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19). Sid 175 ff.

189. På samma sätt som det finns en HBTQ certifiering för tolkar, rättstolkar etc. kan det finnas barncertifierade tolkar.

3. SÄKERSTÄLL TRYGGHET OCH SKYDD I BARNENS BOENDE OCH VARDAG

- ✓ **Inför statliga mottagnings- och utredningsenheter för initial bedömning av ensamkommande barns behov.**
- ✓ **Reformera god man-systemet.**
- ✓ **Barn i familj ska enbart placeras på boenden avsedda för familjer.**

Barnombudsmannen anser att alla ensamkommande barn initialt ska placeras på särskilda ankomstboenden. På dessa boenden ska det finnas ett multidisciplinärt team som gör en översiktlig utredning av barnets behov. Att matcha familjehem och jourhem utifrån barnets behov är avgörande för en långsiktig och trygg placering. När barn placeras i eget boende hos släktingar måste tiden för utredningen av jourfamiljens eller familjehemmets lämplighet förkortas. Både barnet och familjen ska ha rätt till bättre stöd och information än vad de får idag.

Vid byte av placering ska barnets bästa vara avgörande. Till exempel om socialtjänsten inte lyckas hitta en långsiktig lösning, eller om placeringen inte fungerar och avbryts. Barnet ska vara delaktigt i de beslut som fattas.

Dagens system med god man för ensamkommande barn fungerar inte och behöver reformeras. Det är oacceptabelt att barn ibland får vänta i veckor och månader på att få en god man. En tidsgräns måste införas i lagen, barnet ska ha rätt att få en god man utsedd inom fem arbetsdagar efter ankomsten till Sverige.

Det måste också införas en maxgräns för hur många uppdrag en god man kan ha. Barnet ska också ha möjlighet att begära byte av god man om den inte sköter sitt uppdrag. En modell med professionella gode män behöver också införas för barn med särskilda behov. Det handlar om när barn har så svår problematik att specialkompetens krävs för att bistå på rätt sätt. En professionell god man ska kunna utses direkt om det behövs. Det ska också vara möjligt att utse en professionell god man i ett senare skede om ett barns kontakt med god man inte fungerat på grund av barnets särskilda behov.

Barn som kommer med sin familj har ett annat skydd än ensamkommande. Men boendet behöver vara tryggt och säkert även för dessa barn. Vi har lyssnat på barn som upplevt stor otrygghet i sina boenden. Det är oacceptabelt. Boenden för barnfamiljer ska vara barnanpassade och enbart avsedda för familjer. Barnfamiljer ska inte få placeras i samma boenden som vuxna asylsökande utan familj. IVO ska utöva tillsyn över Migrationsverkets boenden, i likhet med HVB och stödboenden för ensamkommande.

Det bör även införas krav på att Migrationsverkets boendepersonal kontrolleras inför en anställning genom utdrag ur belastningsregistret. Vidare bör det tydliggöras att personal på alla former av boenden för asylsökande är skyldiga att göra orosmälningar till socialnämnden om de misstänker att barn far illa.

4. SÄKERSTÄLL BARNETS RÄTT TILL UTBILDNING

- ✓ **Inför skolplikt för asylsökande barn för att säkerställa deras rätt till utbildning.**
- ✓ **Inför en tidsgräns som anger att barn ska börja skolan inom en månad efter ankomsten till Sverige.**

Barnets rätt till utbildning är en grundläggande rättighet som fastställs i en rad konventioner om mänskliga rättigheter. Det är därför bekymmersamt att barn under lång tid inte går i skolan. Oavsett om det beror på att skolhuvudmännen inte erbjuder skolgång i tid, eller på att vårdnadshavare inte känner till möjligheten eller håller barn hemma från skolan.

Det är oacceptabelt att asylsökande barns skolfrånvaro inte tas på samma allvar som när andra barn uteblir från skolan. Barnombudsmannen anser att barnets rätt till utbildning behöver stärkas. Asylsökande barn ska ha skolplikt och det bör införas en tydlig tidsgräns som innebär att barn ska gå i skolan inom en månad efter ankomsten till Sverige.

Definitioner och begrepp

Ankomstboende¹⁹⁰ Migrationsverkets boende för asylsökande som precis har kommit till Sverige.

Anläggningsboende (ABO)¹⁹¹ Boende som Migrationsverket erbjuder asylsökande under väntetiden, normalt en lägenhet i ett hyreshus (ABE) eller ett tillfälligt boende (ABT).

Anvisning För ensamkommande innebär en anvisning att Migrationsverket utser en kommun där barnet ska vistas. Det sker enligt socialtjänstlagen.¹⁹² Här kan barnet bo i ett familjehem, hos en släkting eller på ett HVB. Barn som kommer med sin familj anvisas till ett anläggningsboende.

Asyl betyder fristad. När en person söker asyl söker han eller hon skydd i ett annat land än i sitt hemland.¹⁹³ Beviljas en person uppehållstillstånd som flykting eller alternativt skyddsbehövande innebär detta att hen beviljats asyl.

Asylsökande En person som befinner sig i ett land och där ansöker om skydd (asyl) men ännu inte fått ett beslut.

Barn i familj Asylsökande barn som bor tillsammans med sin familj.

BUP¹⁹⁴ Barn- och ungdomspsykiatri är till för barn och unga upp till 18 år som behöver psykiatriskt stöd eller vård.

BVC¹⁹⁵ Barnavårdscentralen ger hälsovård för alla barn mellan 0 och 5 år. På BVC följs barnets utveckling och hälsa. Det är kostnadsfritt och frivilligt att besöka BVC.

EBO Eget boende, vilket kan handla om att en familj eller ett ensamkommande barn bor hos en släkting eller vän.

190. www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Ordforklaringar.html. Hämtad 20170213.

191. www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Ordforklaringar.html. Hämtad 20170213.

192. www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-ensamkommande-barn-och-ungdomar/Mottagande-av-ensamkommande-barn/Anvisningskommun.html. Hämtad 20170213.

193. www.migrationsverket.se/4.5e83388f141c129ba63f3b.html. Hämtad 20170213.

194. www.1177.se/Tema/Barn-och-foraldrar/Barn-i-varden/Barn--och-ungdomspsykiatri-BUP/om-barn-och-ungdomspsykiatri-bup/ Hämtad 20170213.

195. www.1177.se/Fakta-och-rad/Undersokningar/Undersokningar-pa-barnavardscentralen/ Hämtad 20170213.

Ensamkommande barn¹⁹⁶ Asylsökande barn under 18 år som kommer till Sverige utan föräldrar eller annan vårdnadshavare.

HVB¹⁹⁷ Hem för vård eller boende, är en verksamhet som bedriver behandling eller är inriktad på omvårdnad, stöd eller fostran. Målgruppen kan vara ensamkommande barn som söker asyl eller som fått permanent uppehållstillstånd i Sverige.

LMA-kort¹⁹⁸ En tillfällig handling med foto som visar att innehavaren är asylsökande i Sverige och omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Utfärdas av Migrationsverket.

LVU Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Papperslös Termen papperslösa är ursprungligen en direkt översättning av franskans "sans papier", som betyder utan identitetshandlingar. På svenska används uttrycket bildligt och avser handlingar som ger personen rätt att vistas i landet. Man behöver alltså inte sakna identitetshandlingar för att vara papperslös.¹⁹⁹

Posttraumatiskt stressyndrom²⁰⁰ förkortas till PTSD efter engelskans posttraumatic stress disorder. Det kan drabba en person som varit med om en svår händelse som inneburit livsfara eller en allvarlig kränkning av integriteten.

Statens institutionsstyrelse (SiS)²⁰¹ är en statlig myndighet som bedriver individuellt anpassad tvångsvård och behandling av ungdomar med allvarliga psykosociala problem och vuxna med missbruksproblem. Majoriteten av ungdomarna som placeras på något av SiS ungdomshem är omhändertagna enligt LVU.

Utan nödvändiga tillstånd²⁰² En utlänning som vistas i Sverige utan stöd av myndighetsbeslut eller författning. Omfattar dock inte utlänningar vars vistelse i Sverige är avsedd att vara tillfällig.

196. FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 6 (2005) Behandlingen av ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar utanför ursprungslandet. Punkt 7. I denna definieras ensamkommande barn så här: "[...] är barn enligt definitionen i artikel 1 i [barn]konventionen som har skilts från båda sina föräldrar och från andra anhöriga, och som inte står under omvårdnad av någon vuxen som, enligt lag eller sedvänja, har ansvar för detta."

197. www.ivo.se/tillstand-och-register/sol-tillstand/hem-for-vard-eller-boende-hvb/ Hämtad 20170213.

198. www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Ordforklaringar.html. Hämtad 20170213.

199. Socialstyrelsen. Socialrapport. 2010. Sid. 265 och Statskontoret. Vård till papperslösa. En uppföljning av lagen om vård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd. (2015:10). 2015. Sid.15.

200. www.1177.se/Fakta-och-rad/Sjukdomar/Posttraumatiskt-stressyndrom-PTSD/ Hämtad 20170213.

201. www.stat-inst.se/var-verksamhet/ Hämtad 20170213.

202. Lag (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd. 5§.

Vårt arbete 2016 – ett axplock

Barnkonventionen som lag

Under 2016 lämnade Barnrättighetsutredningen förslag till regeringen på hur barnkonventionen ska göras till svensk lag. Det är en milstolpe i arbetet för att förverkliga barnets rättigheter. Barnombudsmannen medverkade i utredningen som expert. Vi bidrog även till att utredaren fick möta barn med egen erfarenhet av att vara i utsatta situationer och inte få sina rättigheter tillgodosedda.

Barns kunskap om sina rättigheter

Barnombudsmannen har involverat barn och unga i byggandet av lektioner till en barnrättsportal som pedagoger ska kunna använda från 2018 för att förmedla kunskap om barnkonventionen. Under året lanserade vi tillsammans med Socialstyrelsen sajten *Koll på soc* (www.kollpasoc.se) med information riktad till barn om hur de kan få stöd av socialtjänsten. En lättläst bok om socialtjänsten riktad till barn i förskolan och affischer riktade till skolan har också tagits fram.

Barnkonventionen i kommuner, landsting och regioner

Statistikverktyget Max18 med statistik på lokal, regional och nationell nivå har uppdaterats och en analysrapport baserad på indikatorer om ekonomisk utsatthet togs fram. I rapporten analyserades situationen för barn som vräks och lever i tillfälliga boendelösningar. Tillsammans med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har vi utvecklat verktyg för att följa upp ett barnrätts- och ungdomsperspektiv.

Barnkonventionen i myndigheter

Barnombudsmannen leder ett nätverk med myndigheter som arbetar utifrån ett barn- och ungdomsperspektiv. Barnombudsmannen har med stöd av våra rättsliga befogenheter kallat myndigheter till dialog vid tre tillfällen för att diskutera hur barnkonventionen kan få ett starkare genomslag. Det har handlat om dialog med Säkerhetspolisen och Socialstyrelsen om orosanmälningar, dialog med Åklagarmyndigheten, Skatteverket, Socialstyrelsen, Länsstyrelsen i Östergötland om barnåktenskap samt dialog med Polismyndigheten om barn i polisarrest.

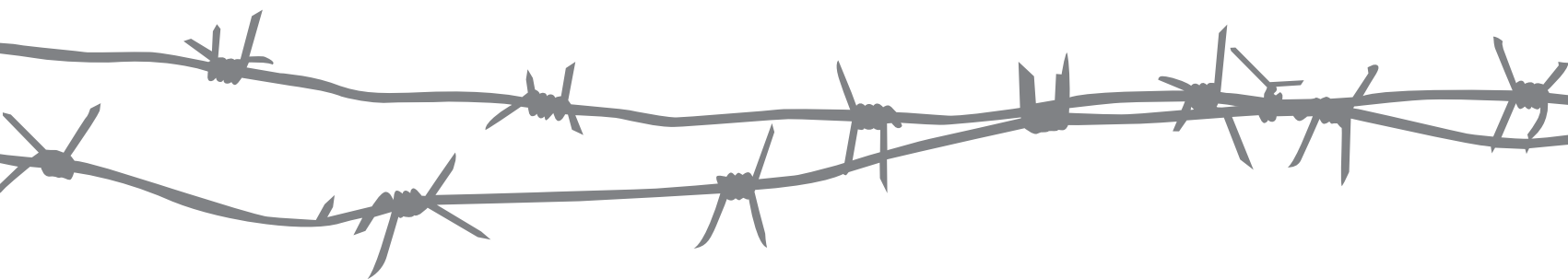
Barnrättsdagar och Barnrättstorg

Barnombudsmannen arrangerade tillsammans med Stiftelsen Allmänna Barnhuset Barnrättsdagarna i Örebro med 1 200 deltagare med seminarier utifrån temat Barnkonventionen som lag. I Almedalen arrangerade vi Barnrättstorget med 48 seminarier och aktiviteter för över 1 800 åhörare.

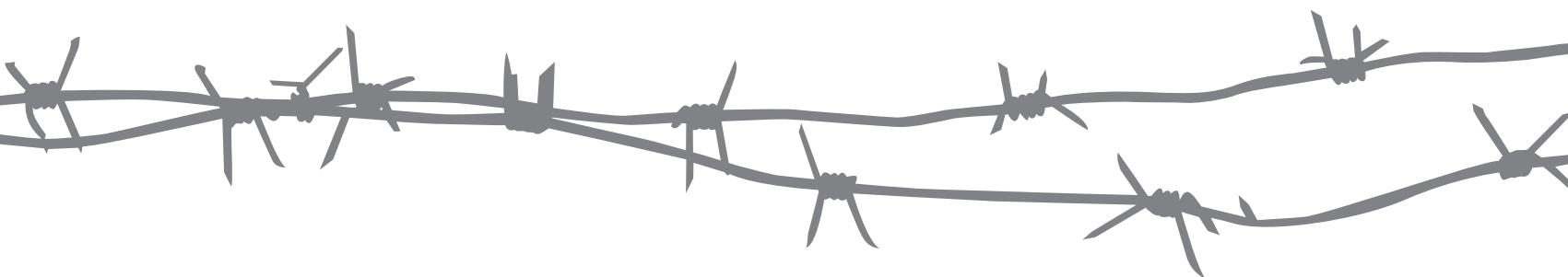
Barn i utsatta situationer

Barnombudsmannens årsrapport för 2016 – *Respekt* – handlade om barn med funktionsnedsättning. Rapporten har påverkat förslaget till ny nationell strategi för funktionsnedsättningspolitiken. Sverige har fått skarp kritik av de internationella övervakningskommittéerna för isoleringen av barn, ett problem som Barnombudsmannen lyfte i vår årsrapport 2013. Under året gjorde vi en uppföljande granskning som visar att antalet barn som sätts i polisarrest inte har minskat. Häktes- och restriktionsutredningen som träffade Barnombudsmannen föreslog en rad åtgärder, bland annat förbud mot isolering av barn och unga som är frihetsberövade misstänkta för brott.

Läs mer om våra resultat i vår årsredovisning på www.barnombudsmannen.se

” Det är verkligen svårt. Man måste hålla ut. Du förstår att vi måste göra allt som vanligt men vi vet inte om vi får stanna här eller inte. Alltså, man förväntar sig att vi ska studera, jobba och göra allt, men i ovisshet. Jag kan ju bara berätta för dig, så tänker jag. *Nadir*

BARNOMBUDSMANNEN

Postadress: Box 22106, 104 22 Stockholm

Telefon: 08-6922950

Telefon för dig under 18: 020-231010

E-post: info@barnombudsmannen.se

Webbplats: www.barnombudsmannen.se